

60-vjetori i Batalionit të Mbështetjes: Njësi elitë e Forcave të Armatosura, simbol i transformimit dhe përkushtimit

» faqe 3

GJENERALLEJTËNANT ARBEN KINGJI NË TAKIMIN E KOMITETIT USHTARAK TË NATO-S NË RIGA: SHQIPËRIA, E ANGAZHUAR PËR MODERNIZIMIN DHE SIGURINË RAJONALE

Shefi i Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë (FARSH), gjenerallejtnant Arben Kingji mori pjesë në takimin e radhës të Komitetit Ushtarak të NATO-s në nivel Shefash Shtabi, i zhvilluar në Riga të Letonisë. Takimi i Komitetit Ushtarak...

faqe 2

**TETORI ROZË:
NJË FJONGO, MIJËRA JETË**

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Tetori Rozë – Kujdesu për veten, shpëto jetën. Çdo tetor, bota vishet me ngjyrën rozë. Një fjongo e thjeshtë, e vendosur në jakën e një uniformë, në ekranin e një televizori, apo në një fletë të vogël informuese, bart një mesazh të madh: kujdes, vetëdije dhe shpresë për jetën. Tetori Rozë nuk është...

faqe 6

**1 TETORI NA THËRRET:
LE TË NDEROJMË URTËSINË
E BREZAVE!**

1 Tetori: Dita Ndërkombëtare e Personave të Moshuar. Çdo vit, më 1 tetor, e gjithë bota ndalet për të reflektuar mbi një pjesë të çmuar të shoqërisë sonë: të moshuarit. Ata janë kujtesa, urtësia dhe përvoja e brezave, gurë të themelimit të familjeve tona e të komunitetit ku jetojmë. Shpesh, fëmijërinë tonë e lidhim me gjyshërit, me kujdesin dhe dashurinë e tyre të pakushtëzuar. Por, ndërsa vitet kalojnë...

faqe 8

Shefi i Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë (FARSH), gjenerallejtënant Arben Kingji mori pjesë në takimin e radhës të Komitetit Ushtarak të NATO-s në nivel Shefash Shtabi, i zhvilluar në Riga të Letonisë.

Takimi i Komitetit Ushtarak, që përbën forumin konsultativ dhe vendimmarrës të nivelit më të lartë ushtarak në Aleancë, u fokusua në situatat aktuale të sigurisë, sfidat e reja me të cilat përballet NATO, si dhe në mbështetjen e proceseve të transformimit dhe modernizimit të saj.

Në diskutimet e mbajtura, u vu theksi te eksperimentimi dhe inovacioni si instrumente thelbësore për të ruajtur avantazhin strategjik të Aleancës dhe superioritetin e instrumentit ushtarak të fuqisë. Gjithashtu, u rikonfirmua vullneti i vendeve anëtare për të përmbushur objektivat e kapaciteteve dhe për të garantuar mbrojtjen e integritetit të zonës euroatlantike, ndaj çdo kërcënimi të mundshëm, në një qasje gjithëpërfshirëse prej 360 gradësh.

Një pjesë e rëndësishme e diskutimeve iu kushtua Ballkanit Perëndimor, i cili u theksua si një rajon me rëndësi strategjike për Aleancën. U nënvizua mbështetja për misionin e KFOR-it në Kosovë, si një element kyç për sigurinë dhe stabilitetin rajonal.

Në fjalën e tij, gjenerallejtënant Arben Kingji konfirmoi angazhimin e Shqipërisë për të vijuar rrugën e modernizimit dhe zhvillimit të Forcave të Armatosura, si dhe për të kontribuar në planet rajonale të Aleancës, duke ruajtur një qasje aktive dhe të besueshme në misionet dhe operacionet e NATO-s. "Shqipëria është plotësisht e përkushtuar ndaj objektivave të NATO-s.

Gjenerallejtënant Arben Kingji në Takimin e Komitetit Ushtarak të NATO-s në Riga: Shqipëria, e angazhuar për modernizimin dhe sigurinë rajonale

Modernizimi i Forcave të Armatosura, pjesëmarrja jonë në misione dhe operacione të Aleancës, si dhe qasja jonë proaktive për bashkëpunim dhe stabilitet rajonal, mbeten pjesë e pandashme e angazhimit tonë strategjik", – theksoi Shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FARSH.

Pjesëmarrja e Shqipërisë në këtë forum të nivelit më të lartë konfirmon rolin aktiv të vendit tonë në proceset e sigurisë kolektive dhe përforcon angazhimin e saj për të qenë një partner i besueshëm në arkitekturën e sigurisë euroatlantike.

Gjenerallejtënant Arben Kingji: Kolegji i Mbrojtjes dhe Sigurisë është zemra e mendimit strategjik kombëtar

Hapet viti i ri akademik 2025-2026

Në një ceremoni solemne, shefi i Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë (FARSH), gjenerallejtënant Arben Kingji, mori pjesë në hapjen e kurseve institucionale në Kolegjin e Mbrojtjes dhe Sigurisë (KMS) për vitin e ri akademik 2025-2026.

Të pranishëm në këtë aktivitet ishin komandanti i Akademisë së Forcave të Armatosura, gjeneral brigade Bardhyl Nuredinaj, zëvendëskomandanti i Kolegjit të Mbrojtjes dhe Sigurisë, kolonel Arben Toska, përfaqësues të Shtabit të Përgjithshëm, pedagogë, trajnues dhe drejtues të departamenteve.

Në përshëndetjen e tij, gjenerallejtënant Kingji e konsideroi këtë ditë një moment të veçantë për jetën akademike ushtarake, duke theksuar se Kolegji i Mbrojtjes dhe Sigurisë përbën qendrën e formimit strategjik kombëtar. "Kolegji është zemra e mendimit strategjik kombëtar. Këtu ngrihen shtyllat e kualifikimit të avancuar profesional, përgatiten drejtuesit që do të marrin vendime vendimtare për fatet e vendit, formohet elita ushtarake dhe civile e Shqipërisë. Edukimi dhe kualifikimi i personelit ushtarak dhe civil në nivelet më të larta të drejtimit, për përdorimin efikas të fuqisë kombëtare në paqe, krizë apo luftë, dhe formimi i liderëve do të shërbejnë në partneritete rajonale dhe në Aleancën e NATO-s", – u shpreh Kingji.

Ai vuri theksin në riorientimin dhe riorganizimin e sotëm akademik, që synon të krijojë një sistem të integruar e koherent, ku ndërthuren kurrikulat e përditësuara, simulimet konstruktive virtuale, kërkimi shkencor ushtarak dhe trajnimi i trupave.

Gjenerallejtënant Kingji paraqiti vizionin

e tij për një zinxhir të plotë përgatitjeje: Akademia e Forcave të Armatosura, ku formohet lideri i ri; Kolegji i Mbrojtjes dhe Sigurisë, ku aftësohen drejtuesit në nivelet operacionale dhe strategjike; Akademia e Nënoficerëve, ku konsolidohet profesionalizmi teknik; Shkollat e Trupës, ku ngrihet baza e disiplinës dhe aftësive ushtarake.

Ai theksoi gjithashtu rëndësinë e përditësimit të programeve mësimore, futjen e digjitalizimit në kurrikula, ngritjen e cilësisë së mësimdhënies përmes shkëmbimeve profesionale, si dhe përdorimin në shkallë të plotë të Qendrës së Simulimit.

"Ky është misioni ynë i përbashkët dhe garancia më e fortë për të ardhmen e Forcave të Armatosura, vendit dhe sigurisë kolektive. Nga ky Kolegji do të dalin burrat dhe gratë që do të mbrojnë Shqipërinë, do të udhëheqin operacionet ndërkombëtare dhe do të sigurojnë që vendi ynë të mbetet një partner i besueshëm i sigurisë së përbashkët euroatlantike", – u shpreh Shefi i Shtabit të Përgjithshëm.

Programet dhe pjesëmarrësit e këtij viti akademik

Kolegji i Mbrojtjes dhe Sigurisë nis vitin

akademik 2025-2026 me dy programe kryesore: Kursi i Komandës dhe Shtabit të Përgjithshëm (KKSH) dhe Kursi i Lartë i Oficerit (KLO). Në këto programe do të vijnë studimet 83 kursantë, prej të cilëve 76 nga FARSH dhe 7 nga Forca e Sigurisë së Kosovës (FSK), duke reflektuar bashkëpunimin e ngushtë mes dy vendeve.

Po ashtu, Kolegji po përgatit hapjen në mars 2026 të Kursit të Lartë për Sigurinë dhe Mbrojtjen (KLMS-16), kursi më i lartë në piramidën e arsimit ushtarak në vend, me pjesëmarrje gjithnjë në rritje nga vendet e rajonit, NATO dhe partnerë të tjerë ndërkombëtarë. Kjo qasje e re akademike e vendos KMS-në si një qendër referimi për formimin e elitës ushtarake dhe civile, duke përforcuar rolin e Shqipërisë në arkitekturën e sigurisë rajonale dhe euroatlantike.

Ministri i Mbrojtjes së Shqipërisë, z. Pirro Vengu, zhvilloi një vizitë zyrtare në Poloni, ku mori pjesë në Forumin e Sigurisë së Varshavës, një nga platformat më të rëndësishme të bashkëpunimit euroatlantik në fushën e mbrojtjes dhe industrisë ushtarake.

Gjatë punimeve të forumit, ministri Vengu zhvilloi një takim dypalësh me homologun polak, z. Władysław Kosiniak-Kamysz, me të cilin u dakordësuan hapa konkretë për forcimin e bashkëpunimit në dy drejtime kryesore: zhvillimin e industrisë së mbrojtjes dhe rritjen e kapaciteteve njerëzore të Forcave të Armatosura të Shqipërisë.

“Polonia është një shembull i shkëlqyer se si mund të kombinohet anëtarësimi në Bashkimin Evropian me fuqizimin e industrisë së mbrojtjes si një shtyllë strategjike të zhvillimit ekonomik. Përvoja e saj do të jetë një pikë reference e vlefshme për Shqipërinë në rrugëtimin tonë për modernizimin e kapaciteteve ushtarake dhe përf forcimin e sigurisë kombëtare”, - u shpreh ministri Vengu.

Në këtë edicion të Forumit të Sigurisë, i cili mbledhi së bashku drejtues të lartë të mbrojtjes nga vendet e NATO-s, BE-së dhe përfaqësues të industrisë së sigurisë, theksi kryesor u vu tek mbrojtja kibernetike, një fushë që po merr gjithnjë e më shumë rëndësi për sigurinë kolektive.

Ministri Vengu vuri në dukje se Shqipëria ka arritur përparime të dukshme në fushën e sigurisë kibernetike, duke u renditur së fundmi ndër 50 vendet e para në botë për kapacitete

Ministri i Mbrojtjes Pirro Vengu në Forumin e Sigurisë së Varshavës: Forcim i partneritetit me Poloninë dhe aleatët në fushën e mbrojtjes dhe sigurisë kibernetike

të mbrojtjes kibernetike, si në nivel civil ashtu edhe ushtarak. “Ky është një tregues i qartë i përkushtimit tonë për të përf forcuar mbrojtjen

e vendit dhe për të kontribuar më fuqishëm në sigurinë euroatlantike. Aleatët tanë polakë, gjermanë dhe amerikanë janë partnerë kyç në këtë proces dhe bashkëpunimi me ta do të thellohet edhe më tej”, - theksoi ai.

Një tjetër zhvillim i rëndësishëm i paralajmëruar nga ministri Vengu ishte organizimi së shpejti i një forumi të ngjashëm të sigurisë edhe në Shqipëri, i cili do të sjellë në Tiranë ekspertë dhe partnerë ndërkombëtarë nga vendet aleate. Ky aktivitet do të synojë të vendosë vendin tonë në një rol

më aktiv në politikën e bashkëpunimit rajonal dhe veçanërisht në Evropën Juglindore, në fushat e mbrojtjes, industrisë ushtarake dhe sigurisë kibernetike.

Vizita e ministrit Vengu në Varshavë shënon një hap tjetër të rëndësishëm në konsolidimin e partneritetit strategjik të Shqipërisë me Poloninë dhe me aleatët e tjerë të NATO-s, duke dëshmuar angazhimin e vendit tonë për të qenë një aktor aktiv dhe i besueshëm në arkitekturën e sigurisë euroatlantike.

60-vjetori i Batalionit të Mbështetjes: Njësi elitë e Forcave të Armatosura, simbol i transformimit dhe përkushtimit

Me një ceremoni solemne, ku morën pjesë personalitetet më të larta të shtetit dhe Forcave të Armatosura, u shënuar 60-vjetori i krijimit të Batalionit të Mbështetjes. Në këtë aktivitet morën pjesë Presidenti i Republikës dhe Komandant i Përgjithshëm i FA-ve, Sh.T. z. Bajram Begaj, ministri i Mbrojtjes, z. Pirro Vengu, si dhe shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FA-ve, gjenerallejtënant Arben Kingji.

Në fjalën e tij përshëndetëse, ministri i Mbrojtjes, z. Pirro Vengu, theksoi rëndësinë historike të këtij përvjetori, duke e cilësuar batalionin si një nga shtyllat kryesore në procesin e transformimit të FA-ve dhe shtet-ndërtimit të Shqipërisë gjatë tranzicionit.

“60-vjetori i Batalionit të Mbështetjes është një pikë kulmore në historinë e kësaj njësie, për vetë faktin se ajo ka shoqëruar Shqipërinë moderne në të gjitha etapat e transformimit të FA-ve dhe të shtet-ndërtimit tonë. Synimi ynë është rikthimi i përgjegjësisë së këtij batalioni për sigurinë e kryeqytetit dhe infrastrukturës kritike. Ky batalion ka qenë edhe një shkollë komandimi, nga e cila kanë dalë shumë drejtues të Forcave të Armatosura”, - u shpreh ministri Vengu.

Ministri falënderoi komandantët dhe efektivet ndër vite për profesionalizmin, përkushtimin dhe sakrificat, duke theksuar se modernizimi dhe fuqizimi i batalionit do të mbeten një objektiv i përhershëm.

Nga ana e tij, Presidenti Begaj vlerësoi këtë njësi si një njësi elitë të modernizuar të Forcave të Armatosura, duke përmendur përkushtimin dhe disiplinën e efektiveve.

“Ky rrugëtim gjashtë dekadash është shtruar me sakrificat, por është kurorëzuar me dinjitet. Arritjet tuaja kanë ardhur nga stërvitja, disiplina dhe besnikëria ndaj trinomin të shenjtë: detyrë – nder – atdhe. Ky parim ka qenë busulla morale e çdo brezi ushtarak.

Sot, ashtu si ky batalion, edhe FA-të kanë hyrë në një epokë të re më moderne në pajisje e aftësi dhe më të respektuara në shoqërinë shqiptare”, - u shpreh kreu i shtetit.

Presidenti Begaj gjithashtu nënvizoi rolin e Shqipërisë në misionet ndërkombëtare të NATO-s, Kombeve të Bashkuara dhe Bashkimit Evropian, duke theksuar se FA-të shqiptare janë sot një faktor i rëndësishëm sigurie.

Në këtë ceremoni, komandanti i batalionit, nënkolonel Orges Shuraja, shprehu angazhimin e efektiveve për të vijuar me të njëjtin profesionalizëm dhe përkushtim.

Të pranishëm ishin gjithashtu gjeneralë, ish-komandantë dhe pjesëtarë të trupës që kanë dhënë kontribut ndër vite, duke i dhënë aktivitetit një dimension të veçantë historik e simbolik.

“Strong Eagle-10”, Stërvitje e përbashkët e Forcave Speciale shqiptare dhe britanike

Regjimenti i Operacioneve Speciale zhvilloi stërvitjen e radhës “Strong Eagle-10”, në bashkëpunim me njësinë homologe të Forcave të Armatosura të Mbretërisë së Bashkuar. Aktiviteti kishte në fokus përgatitjen e strukturës SOLTG për vlerësimin SOFEVAL të NATO-s, që do të zhvillohet vitin e ardhshëm, si pjesë e procesit të integritetit të plotë të kapaciteteve tona në Aleancë.

Kjo stërvitje përbën një hap të rëndësishëm në rritjen e profesionalizmit dhe ndërveprueshmërisë së trupave tona speciale me partnerët ndërkombëtarë, duke forcuar gatishmërinë për të operuar në misionet e ardhshme të përbashkëta. Aktualisht, gara përbëhet nga tetë faza, secila me një kohëzgjatje prej 48 orësh, duke u shtrirë në një periudhë 10-ditore. Gjatë saj, çdo patrullë mbulon rreth 60 km terren të thyer me ngjitje e zbritje mesatare mbi 1000 metra, duke mbajtur deri në 32 kg pajisje për person.

Për shkak të intensitetit, kjo garë kërkon përgatitje të lartë mendore dhe fizike, duke testuar në maksimum qëndrueshmërinë, vendosmërinë dhe bashkëpunimin e çdo ekipi.

Pjesëmarrja e efektivëve shqiptarë në “Cambrian Patrol 25” përbën një mundësi të rëndësishme për të forcuar aftësitë profesionale, për të shkëmbyer përvoja me ushtri partnere dhe për të rritur prezencën e Forcave të Armatosura të Shqipërisë në skenën ndërkombëtare.

Efektivët shqiptarë marrin pjesë në garën prestigjioze “Cambrian Patrol 25” në Uells

Efektivët e Regjimentit të Këmbësorisë së Jugut po marrin pjesë në garën ndërkombëtare “Cambrian Patrol 25”, e cila zhvillohet në Uells dhe njihet si një nga sfidat më prestigjioze dhe më të vështira ushtarake në nivel botëror.

“Cambrian Patrol” organizohet nga Shtabi i Brigadës së 160-të uellsiane në emër të Komandantit të Ushtrisë Tokësore britanike. Kjo garë ka një traditë mbi 60-vjeçare dhe është shndërruar në aktivitetin kryesor të patrullës ushtarake me të gjitha armët. Ajo është e hapur jo vetëm për forcat e armatosura britanike (të rregullta dhe rezerviste), por edhe për pjesëmarrës nga ushtritë e vendeve aleate dhe partnere, të cilat inkurajohen fuqimisht të marrin pjesë.

Ndryshe nga një konkurs klasik, “Cambrian Patrol” është një ushtrim i bazuar në skenarë misioni, ku performanca e patrullës vlerësohet në vazhdimësi mbi bazën e programit mësimor të mjeteve të betejës, kërkesave individuale të trajnimit, qëndrueshmërisë dhe aftësive të lider-shipit.

Horizont Blu: Forca Detare, shtylla e sigurisë dhe e së ardhmes detare të Shqipërisë

“SEA THE FUTURE”

Më 25 shtator 2025, në kuadër të Ditës së Detarisë, Porti i Durrësit u bë qendra e një aktiviteti të rëndësishëm me titullin “Horizont Blu: Sfida dhe Mundësitë e Detarisë”, ku u diskutua roli i Forcës Detare në sigurinë kombëtare, bashkëpunimi me partnerët civilë e ndërkombëtarë dhe perspektiva që ofron kjo forcë për të rinjtë.

Në panel mori pjesë edhe nënkolonel Leti Sulaj, shefe e Degës së BCU-së në Komandën e Forcës Detare, e cila ndau një fjalë të plotë e të strukturuar, duke u ndalur në tri pika kryesore: siguria kombëtare, partneritetet dhe mesazhi për të rinjtë.

Forca Detare, garanci

e sigurisë kombëtare dhe detare

Sipas N/kolonel Sulajt, Forca Detare e Republikës së Shqipërisë është shtylla kryesore e mbrojtjes së sovranitetit në det. Hapësira detare shqiptare është një pasuri strategjike e lidhur ngushtë me sigurinë kombëtare, ekonominë dhe integritimin euroatlantik.

Me patrullime të përditshme, monitorim të hapësirës detare dhe operacione kërkim-shpëtimi, Forca Detare jo vetëm që mbron kufijtë dhe jetën njerëzore në det, por kontribuon edhe në luftën kundër kontrabandës, trafikimit dhe ndotjes

mjedisore. Sot, Shqipëria është një aktor aktiv në misionet e NATO-s në Egje e Mesdhe, duke forcuar rolin e saj në sigurinë kolektive dhe duke rritur prestigjin ndërkombëtar.

Bashkëpunimi me institucionet civile dhe partnerët ndërkombëtarë

“Siguria detare është një detyrë e përbashkët”, theksoi Sulaj. Forca Detare bashkëpunon ngushtë me Policinë

Kufitare, Autoritetet Portuale, Agjencitë e Emergjencave Civile dhe institucione akademike e mjedisore, duke mbrojtur jo vetëm kufijtë, por edhe pasuritë natyrore detare.

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

E dashur vetja ime...

Mirë se erdhe në këtë botë, ku çdo hap duket një provë e re për të mbetur e pastër, si rrobat e bardha që nëna m’i vishte me aq kujdes çdo mëngjes. Çdo fillim i jetës ime u ngjyros me kujdesin e saj, me atë bardhësi që më rrethonte si mburojë e padukshme kundër pluhurit të ditëve

Me dëlirësinë e shpirtit foshnjor, teksa sytë pulisja me ëmbëlsi, sa herë që përballë shfaqej portreti më i qetë e më i ndritshëm i shpirtit tim. Në atë pasqyrë të brendshme nuk kishte hije, nuk kishte frikë, vetëm një dritë e pastër që ngjante me agimin e parë.

Erdhi Tetori, dhe me të vjeshta e artë, e cila gjithmonë ma kujton ditën kur u bëra banore e kësaj bote të ngarkuar me miliarda zëra e frymë. E megjithatë, hyrja ime nuk ishte e zhurmshme...

Ti, e dashur vetja ime, je dëshmi se edhe në mes të rrëmujës e të peshës së kohës, ekziston një bërthamë e bardhë, e paprekshme, që mund të ruhet. Sepse pastërtia nuk është thjesht mungesë njolle, por është guximi për të mos humbur dritën, edhe kur bota përreth errësohet.

Përtej moshës, drejt vlerave

Në një kohë kur shoqëria shpesh duket se mat gjithçka me shpejtësi, pasuri e dukje të jashtme, nocione si morali, integriteti dhe dinjiteti rrezikojnë të mbeten në hije. Megjithatë, janë pikërisht këto vlera që përcaktojnë madhështinë e njeriut dhe lënë trashëgiminë më të çmuar për brezat që vijnë. “U plaksh fisnikërisht”, më uronte çdo fillim tetori e mençura gjyshja ime, i thjeshtë në tingull por i madh në kuptim. “Se plakja nuk është thjesht çështje moshe, por e mënyrës se si jetojmë, çfarë zgjedhim të mbrojmë dhe çfarë gjurmësh lëmë pas”.

Ka urime që thuhën si zakon, e ka urime që peshojnë si amanet. Ndër më të rrallat, më të thellat, “U plaksh fisnikërisht.”

Në këto tri fjalë, jeta e njeriut merr kuptimin më të madh se vetë vitet që i shtohen.

Të plakesh nuk është as dhimbje, as fatkeqësi, por një udhëtim që ka kuptim vetëm nëse shoqërohet nga morali, integriteti dhe dinjiteti. Pa to, plakja bëhet veç zbehje, me to, ajo bëhet ngritje shpirtërore, ngjashëm me një pemë që rrënjoset thellë në tokë, por që gjithnjë mban kurorën krenare përballë erërave.

Morali - klishe, ndjesi, vlerë apo busulla e jetës?

Morali është si ylli polar i detarit, nuk e shohim gjithmonë, por është aty, për të na udhëhequr mes dallgëve. Në çdo hap të jetës, njeriu sprovohet nga tundimi për të marrë rrugën më të lehtë, nga dëshira për pushtet, nga lakmia për pasuri. Dhe shpesh, këto rrugë janë si shkëlqimi i remë i një pasqyre që thyhet shpejt. Morali është ai zë i brendshëm që na thotë: “Qëndro drejt, edhe kur bota të shtyn të përkulesh”.

Pa moral, njeriu është si një anije pa timon, që endet e përplaslet në çdo breg. Me moral, ai e di se edhe nëse humbet gjithçka, nuk humbet vetveten. Dhe humbja e vetes është e vetmja humbje që nuk shlyhet kurrë.

U plaksh fisnikërisht!

“U plaksh fisnikërisht” – urimi që bëhet amanet

Integriteti, fërtesa e shpirtit

Integriteti është si guri i themelit, nuk shihet gjithmonë, por mbi të ngrihet e gjithë ndërtesa e jetës. Është vendosmëria për të qenë i njëjtë në errësirë e në dritë, në publik e në vetmi. Është fuqia për të thënë “jo” kur të gjithë të tjerët thonë “po”, nëse “po”-ja bie ndesh me të vërtetën.

Njerëzit me integritet nuk janë gjithmonë të famshëm, por ata lënë gjurmë që nuk shlyhen. Ashtu si një lumë i pastër që vazhdon të rrjedhë mes shkëmbinjve, integriteti nuk ndalet nga pengesa, përkundrazi, forcohet duke kaluar mbi to.

Dinjiteti, kurora e moshës

Dinjiteti është më shumë se krenaria e jashtme, është mburoja e brendshme që nuk lejon njeriun të bjerë poshtë vetes. Ai shihet në ecjen e qetë të të moshuarit që, edhe pse i lodhur nga vitet, bart mbi supe madhështinë e një jete të drejtë.

Dinjiteti nuk blihet, nuk fitohet me pushtet, as me pasuri, fitohet me mënyrën se si jetojmë çdo ditë, me respektin që i tregojmë vetes dhe të tjerëve.

Një fytyrë e mbushur me rrudha, por e ndritur nga dinjiteti, është më e bukur se çdo rini e përkohshme. Sepse ajo nuk është vetëm fytyra e një njeriu, por harta e një shpirti që ka ecur me fisnikëri.

“U plaksh fisnikërisht” është mesazh universal, të ruajmë atë që na bën njerëzorë

Ç’vlerë ka një jetë e gjatë, nëse është e mbushur me mashtrime, pabesi, e turp? Ç’vlerë ka një pasuri që lë trashëgimi ndarje, por jo respekt?

Fisnikëria e plakjes nuk qëndron tek vitet, por tek gjurmët. Është si aroma e një libri të vjetër, nuk ka rëndësi se faqet janë të verdha, por që brenda tyre

ruhen fjalë që frymëzojnë. Ashtu edhe njeriu, nuk ka rëndësi se koha ia merr fuqinë trupit, por se shpirti i tij mbetet burim drite për brezat e ardhshëm.

Nuk është me rëndësi të themi “sa vite kemi jetuar”, por “si kemi jetuar”.

Jeta e njeriut është një libër që shkruhet çdo ditë me veprimet tona, dhe çdo ditëlindje është një faqe e re. Urimi “U plaksh fisnikërisht” është ftesë për ta mbushur këtë libër me faqe që nuk na turpërojnë, por që flasin me krenari për ne, edhe kur nuk jemi më.

Të plakemi fisnikërisht, të kemi guximin të jemi të ndershëm, edhe kur ndershmëria nuk shpërblehet të jemi të drejtë, edhe kur drejtësia nuk vlerësohet, të jemi të pastër në shpirt, edhe kur bota rreth nesh përpiqet të na njollojë. Vetëm atëherë, çdo rrudhë në fytyrë do të jetë shenjë lavdie, dhe çdo vit i shtuar do të jetë një kurorë nderi.

Sepse plakja nuk është rënie, është ngritje drejt një fisnikërie që koha nuk e shuan, por vetëm e vulos.

Ashtu si vjeshta e artë që e mbush tokën me ngjyra pa e ndotur, uroj që edhe gjurma ime në këtë jetë të mbetet shenjë e pastër dhe e vyer.

TETORI ROZË:

Një fjongo, mijëra jetë

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Tetori Rozë – Kujdesu për veten, shpëto jetën

Çdo tetor, bota vishet me ngjyrën rozë. Një fjongo e thjeshtë, e vendosur në jakën e një uniformë, në ekranin e një televizori, apo në një fletë të vogël informuese, bart një mesazh të madh: kujdes, vetëdije dhe shpresë për jetën. Tetori Rozë nuk është vetëm një muaj kalendarik, por një thirrje për të reflektuar mbi shëndetin, përgjegjësinë dhe dashurinë për veten. Në të njëjtën kohë, kjo temë na shtyn të mendojmë edhe më gjerë: çfarë do të thotë të jesh grua sot, në një shoqëri që shpesh e ngarkon atë me barrë, por njëkohësisht e kurorëzon me dinjitet?

Te jesh grua është një realitet i ndërlikuar, një betejë e përditshme mes sfidave dhe triumfeve, mes dhimbjes dhe forcës.

Tetori Rozë, më shumë se një simbol

Fjongoja rozë është kthyer në një ikonë botërore. Çdo vit, miliona gra dhe burra në të gjitha kontinentet sensibilizohen për rëndësinë e kontrolleve të hershme, të diagnostikimit të shpejtë dhe të përkujdesjes për shëndetin e gjirit. Në vendin tonë, edhe pse fushatat nuk kanë gjithmonë shkallën dhe mbështetjen e duhur, ndërgjegjësimi është rritur ndjeshëm.

Ushtria shqiptare, në këtë kuadër, ka dhënë shembullin e saj duke organizuar aktivitete sensibilizuese, duke treguar se shëndeti i individit për më tepër ai i gruas është gjithmonë prioritet kombëtar.

Por Tetori Rozë nuk flet vetëm për sëmundjen. Ai flet për shpresën. Çdo grua që ka kaluar përmes betejës me kancerin e gjirit është një shembull frymëzimi. Ato na mësojnë se jeta nuk dorëzohet para një diagnoze, ajo vazhdon me një forcë të re, me një dashuri më të thellë për të jetuar. Ky muaj është një ftesë për gratë të duan trupin e tyre, të mos e neglizhojnë asnjë shenjë, të kërkojnë ndihmë dhe të besojnë se nuk janë vetëm.

Të jesh grua, mes sfidave dhe krenarisë

“Të jesh grua” është një pohim i fortë. Është një frazë që mbart brenda vetes histori dhimbjeje dhe triumfi, padrejtësie dhe krenarie. Të jesh grua do të thotë të lindësh jetë, por edhe të bartësh mbi supe përgjegjësi të shumta, të jesh shpesh e nënvlerësuar, por njëkohësisht të jesh shtylla që mban mbi vete familjen, shoqërinë dhe kombin.

Gratë shqiptare, për shekuj me radhë, kanë dhënë dëshmi të pafundme sakrifice dhe guximi. Ato kanë qenë pjesë e luftërave për liri, kanë mbajtur gjallë traditën dhe kulturën, kanë kontribuar në ndërtimin e institucioneve dhe kanë qenë udhëheqëse të heshtura në shumë fronte.

Sot, të jesh grua do të thotë të përballesh me sfida të reja si: barazia gjinore ende jo e plotë, balancimi mes karrierës dhe familjes, paragjykimet shoqërore. Por njëkohësisht, të jesh grua është edhe privilegj, sepse veç ajo qenie e brishtë mund të krijojë jetë.

Shëndeti i gruas është një çështje shoqërore, jo vetëm personale. Një grua e shëndetshme është një familje e shëndetshme, një shoqëri më e fortë, një ushtri më e përgatitur.

FJONGOJA ROZË ËSHTË KTHYER NË NJË IKONË BOTËRORE. ÇDO VIT, MILIONA GRA DHE BURRA NË TË GJITHA KONTINENTET SENSIBILIZOHEN PËR RËNDËSINË E KONTROLLEVE TË HERSHME, TË DIAGNOSTIKIMIT TË SHPEJTË DHE TË PËRKUJDESJES PËR SHËNDETIN E GJIRIT. NË VENDIN TONË, EDHE PSE FUSHATAT NUK KANË GJITHMONË SHKALLËN DHE MBËSHTETJEN E DUHUR, NDËRGJEGJËSIMI ËSHTË RRITUR NDJESHËM.

Një grua e respektuar është një brez i edukuar më mirë, një komb që ecën përpara.

Shembuj frymëzimi

Në Shqipëri dhe më gjerë, ka dhjetëra e mijëra histori të grave që përballojnë me dinjitet kancerin e gjirit dhe nuk dorëzohen. Ka po aq gra që sfidojnë stereotipat, që marrin poste drejtuese, që udhëheqin misione paqeruajtëse, që rrisin fëmijë të ndershëm e të ditur. Secila prej tyre është një kapitull i veçantë në librin e përbashkët të historisë sonë kombëtare.

Në radhët e ushtrisë shqiptare ka gra që mbajnë uniformë me krenari dhe që përballen me të njëjtat sfida si kolegët

e tyre burra. Ato janë dëshmi se forca nuk ka gjini. Por njëkohësisht, ato janë edhe dëshmi se guximi dhe ndjeshmëria mund të bashkëjetojnë në një shpirt të vetëm.

Tetori Rozë na kujton se kujdesi për shëndetin e gruas është një detyrë që nuk duhet lënë pas dore. Të jesh grua na kujton se dinjiteti, forca dhe sakrifica e gruas janë themeli mbi të cilin ngrihet shoqëria. Të dyja bashkë formojnë një thirrje: për më shumë dashuri, respekt, solidaritet dhe mbështetje për gratë.

Kur kujdesemi për gratë, kujdesemi për jetën. Dhe kur i nderojmë ato, i japim vetes privilegjin për të ndërtuar një shoqëri më të drejtë, më humane dhe më të fortë.

Të jesh grua është të jesh burim drite, një dritë që, ashtu si fjongoja rozë në tetor, nuk shuhet kurrë.

Prof. Asoc. Dr. Bernard Zotaj

Fshati Arbanë, bazë e luftës

Arbana, në kohën e LANÇ-it, ishte një nga bazat kryesore të Grupit të Pezës. Në luginën e Erzenit, afër Arbanës, ditët e para të tetorit të vitit 1943, po grumbulloheshin forcat, të cilat do të formonin Brigadën III Sulmuese (BrIIS). Ndërsa tre batalione të Grupit të Pezës, me urdhër të Shtabit të Përgjithshëm kishin zënë pozicione në kodrat përballë Petrelës, Tiranës dhe Vaqarrit, duke krijuar kështu një gjysmërreth dhe për të mbrojtur drejtimet e lëvizjeve të mundshme të armiqve. Batalioni i tretë vendoset në pozicione në kodrat e Saukut, batalioni i dytë vendoset në pozicione në rrugën Tiranë-Elbasan, batalioni i parë vëzhgonte rrugën Tiranë-Ndroq, tek ura e Beshirit, dhe batalioni i katërt kontrollonte nyjën rrugore kyç të Vorës. Forcat partizane bëheshin afërsisht në këtë zonë rreth 1.000 luftëtarë. Ndërsa në zonën e Vorës do të hynin në veprim edhe partizanë të batalionit “Krujë-Ishëm”, kurse në rrugën Tiranë-Elbasan, si vijë kryesore e lëvizjes së trupave hitleriane, do të jepnin goditje forcat e BrIS dhe partizanë të batalionit “Dajti”. Zënia e këtyre pikave, afrimi i forcave partizane të Dibrës në Krujë, dalja e BrIS në Kërrabë, grumbullimi i forcave partizane për krijimin e BrIIS në Arbanë dhe të BrIS në Shëngjergj, të gjitha këto forca u përqendruan sipas planit strategjik të Shtabit të Përgjithshëm të UNÇSH-së. Në Arbanë ndodhej dhe Komanda e Shtabit të Përgjithshëm, për të ndjekur nga afër gjendjen e krijuar, e duke marrë pjesë në organizimin e BrIIS. Në zonën e Pezës në Alltat, një katund i vogël rreth një orë larg Arbanës ishte vendqëndrimi i Shtabit të Përgjithshëm të UNÇSH-së.

Befasia e operacionit gjerman

Rajoni që zgjodhi komanda naziste për këtë operacion të rrufeshëm ishte lugina e Erzenit përreth fshatit Arbanë. Komanda e Korpusit XXI gjerman angazhoi në këtë operacion dy batalione me rreth 2.000 ushtarë dhe një kompani xheniere. Suksesi i operacionit ajo e mbështeti tek befasia. Vrojtues dhe zbulues të forcave të armikut kishin të dhëna të mjaftueshme për vendosje dhe lëvizje të partizanëve në zonë. Ditë më parë një nënrepart armik kishte hyrë në zonë afër Arbanës për zbulimin e pozicioneve të partizanëve. Ndërsa një nënrepart bëri përpjekje nga ura e Beshirit, por nuk përparoi se u sulmua dhe u largua me shpejtësi. Më 8 tetor, komanda gjermane urdhëroi fillimin e operacionit.

Ndërsa komanda e forcave partizane s’dinte gjë të saktë për operacionin. Dy batalionet gjermane, të urdhëruar për të kryer operacion, mbërritën në fshehtësi në afërsi të Arbanës. Luftimet nisën në mëngjesin e 9 tetorit. Nënrepartet pararojë të armikut u ndeshën në zjarrin e forcave partizane në afërsi të Arbanës. Armiqtë filluan të qëllonin mbi Arbanë dhe në kodrat përreth me artileri dhe mortaja. Ndërkohë futi në luftim dhe tanket e lehta.

Forcat naziste u përpoqën të shfrytëzonin përparësinë e befasisë dhe shpresonin të kapnin Arbanën, dhe të shpartallonin partizanët. Nazistët mendonin se partizanët nuk kishin kohë e mundësi të organizonin një qëndresë. Komandanti i batalionit nazist pjesëmarrës në këtë luftim do të shkruante se “qëllimi për të goditur armikun në befasi u arrit. Tani gjithë puna qëndronte të shfrytëzohej përparësia e fituar, duke iu qepur pas kundërshtarit për të mos e lënë të ikte, por të detyrohej të luftonte e të asgjësohej. Mirëpo ndodhi krejt ndryshe...”. Nazistët menduan se në Arbanë i kishin partizanët brenda një dare, që nuk do të shpëtonin, por shfrytëzimi me mjeshtëri i terrenit dhe shpejtësia në kryerjen e veprimeve luftarake nga ana e luftëtarëve, bëri që gjermanët të binin në kurth. Batalioni i parë i Grupit partizan të Pezës, u ndesh me forcat armike. Në pamundësi për të ndaluar mësymjen e forcave naziste të shoqëruara nga tanket, batalioni u tërhoq dhe zuri pozicione në lartësitë e kodrave dhe nuk e la armikun të përparonte.

Partizanët mbyllën të gjitha shtigjet

Komanda e Shtabit të Përgjithshëm mori menjëherë në dorë drejtimin e luftimeve. Komanda përpunoi me të shpejtë planin e veprimeve luftarake, në bazë të rrethanave të krijuara, duke u vënë detyrë forcave partizane të ndalohej çdo tërheqje jashtë zonës së luftimeve, të mbaheshin me çdo kusht kodrat përreth luginës së Erzenit, t’i mbylleshin armikut të gjitha shtigjet e daljes nga lugina dhe të asgjësohej ai me zjarr e me kundërsulme. Në sektorin e luftimeve mbërritën dhe forcat e BrIIS, të cilat së bashku me forcat e batalionit të parë të Grupit të Pezës luftuan kundër forcave naziste që sulmonin gjatë bregut të lumit Erzen, afër Arbanës. Ndërsa artileria e BrIIS u vendos në pozicione zjarri në kodrat e Arbanës dhe që andej me qitje direkte qëllonte tanket armike. “Dreqi e marrtë këtë punë, - do të shkruante në ditarin e vet komandanti i batalionit gjerman, - më duket, ne paskemi rënë në një grackë të vërtetë. Lugina formuaka një kazan dhe ne ndodhemi në fund të tij. Nga pas lugina është e mbyllur krejt prej maleve. Para nesh

luginën e mbyll armiku dhe nga faqet e maleve godet krahët tona prej lart-poshtë”. Megjithatë gjermanët kishin shpresë se do të mund të dilnin nga kjo grackë dhe bënë përpjekje për t’u bërë ballë sulmeve të partizanëve. Luftime të ashpra, deri edhe trup me trup, zhvilloheshin në zonë, afër përroit të Zhullimës, te mulliri i Arbanës ku luftonin forcat e BrIIS. Sulmi i forcave partizane nën komandën e Kajo Karafilit nga Sauku e Picalla në shpinë të trupave gjermane ishte një manovrim në kohë, që i befaso i armiqtë e i detyroi të tërhiqen.

Armiqtë shpresonin shumë te tanket dhe autobлиндat që qëllonin me zjarr të dendur krahët e partizanëve. Afër perëndimit të diellit, partizanët dhanë goditjen përfundimtare që e shpartalloi krejt armikun. Përsëri në ditarin e vet komandanti i batalionit gjerman shkruante se “prej rrjedhjes së ujit, dolën hije trupash që na afrohen dalëngadalë; partizanët po na sulmojnë gjatë Erzenit. Dëgjohet një zë paralajmërues... Toka nën këmbë sikur po zien, ajri po dridhet, njerëzit me mundim marrin frymë. Gjendja paraqitet pa shpresë. Armiku ka marrë përforcime të tjera. Tani gjithë puna është të qëndrojmë sa të erret, sepse nuk është e mundur të bëhet shkëputja prej armikut me ditë... Por edhe po të presim sa të erret, ekziston mundësia tjetër, që armiku të na rrethojë plotësisht. Pra e kemi keq nga të dyja anët... Sot duket sikur dielli ka vendosur të mos perëndojë kurrë...”.

Morali i luftëtarëve

Fitoren e luftës së Arbanës e vendosi morali i luftëtarëve dhe i popullit të zonës. Rol të madh për arritjen e suksesit në luftën e Arbanës pati dhe drejtimi i Shtabit të Përgjithshëm, ku në një gjendje tepër kritike për luftëtarët, që u krijua nga befasia e goditjes armike, forcat partizane të komanduara prej tij, ditën të ruajnë rregullin e organizimin e reparteve dhe brenda një kohe të shkurtër të kalojnë nga mbrojtja në mësymje, duke ia rrëmbyer armikut iniciativën e veprimeve.

Trupat gjermane dështuan plotësisht në orvatjen e tyre për të asgjësuar forcat partizane dhe nga sulmues u kthyen të sulmuar, nga rrethues u shndërruan të rrethuar. Me manovrime e lëvizje të shpejta, duke shfrytëzuar me zotësi terrenin, partizanët ia mbyllën shtigjet kryesore kundërshtarit dhe e vunë atë në një rrethim pa rrugëdalje. Shumica e mortajave dhe e mitralozave të rëndë të armikut dolën shpejt jashtë përdorimit, sepse u kapën ose u shkatërruan nga forcat kryengritëse. Por edhe artileria gjermane që mbështeste trupat vepruese pothuajse u neutralizua. Vijat e luftimit ndërmjet partizanëve dhe nazistëve ishin të papërcaktuara, sepse në disa pjesë të frontit këto vija ishin të pleksura me njëra-tjetrën. Çdo predhë e artilerisë armike në këto rrethana mund të dëmtonte

njësoj si forcat çlirimtare ashtu edhe ushtarët nazistë. Kjo e detyronte komandën e artilerisë gjermane të mos qëllonte dot në shenjë në fushën e betejës, por t’i hidhte predhat më tepër në objektiva të papërcaktuar. Nga luftimet në Arbanë komanda e Grupit të Pezës dhe BrIIS, nxorën mësim për të ardhmen, duke përfshirë këtu edhe mësimin si të mos zihej herë tjetër në befasi. Pas luftës së Arbanës gjendja në zonat e Shqipërisë së Mesme mbetej njësoj kërcënuese për armiqtë. Komanda e lartë gjermane dha urdhër kategorik të mos lëvizte asnjë automjet natën gjatë rrugëve që lidhnin kryeqytetin me Durrësin, Elbasanin dhe Strugën, kurse ditën autokolonat të lëviznin me masa të forta sigurimi. Nga ana e tyre, gjermanët pohuan se operacioni në rajonin e Arbanës “kishte dështuar plotësisht”. Komanda e Korpusit XXI ishte tepër e shqetësuar. Zhgënjimi i komandës ishte tepër i madh, sepse sipas informacioneve duhet të kishin përballë një “armik të dobët”, kurse kishte dalë që “armiku” paskësh qenë “i fortë”. Por, megjithëse trupat gjermane lëviznin me masa të forta sigurimi, forcat partizane i shtuan sulmet e tyre. Disa ditë më pas komanda e Korpusit XXI vërente se “në zonën Tiranë-Elbasan sulmet e befasishme po shtohen”.

Sulme të vijueshme në të gjithë zonën...

Gjatë muajt tetor 1943, përveç sulmeve gjatë rrugëve, partizanët ndërmorën edhe disa aksione në kryeqytet: shkatërruan në Tiranë dy posta xhandarmërie në afërsi të Varrit të Bamit; goditën me zjarr një repart ushtarësh nazistë në stërvitje brenda në kazermat e xhenios; në lindje të Tiranës kapën tre kamionë të një reparti armik që u orvat të çante rrugën e Priskës, të bllokuar nga batalionet e qarkut të Tiranës. Në këtë kuadër ishte edhe goditja me top, më 18 tetor 1943, nga artileria e BrIIS, e “asamblesë së tradhtarëve” e mbledhur në Tiranë. Me këtë rast komanda e Korpusit XXI gjerman shkruante në ditarin e vet: “Veprimtaria e çetave në Tiranë është bërë e padurueshme, gjendja përreth po bëhet gjithnjë e më kërcënuese. Kodrat e Tiranës janë mbushur me armiq”. Për t’u hakmarrë ndaj partizanëve, nazistët ndërmorën një sulm të posaçëm duke hedhur në veprim forca më të mëdha, sidomos duke vënë në përdorim një grup të tërë artilerie dhe aviacionin luftarak. Partizanët e BrIIS dhe të Grupit të Pezës, të cilët kishin shkuar aty për t’u mbërthyer në luftë frontale me gjermanët kishin marrë me kohë masa për t’u larguar nga ky rajon. Me fillimin e tërheqjes, forcat partizane i bënë një rezistencë ushtrisë naziste që mësynte në tri kolona: nga ura e Farkës, nga kodrat e Saukut dhe nga ura e Beshirit. Armiku me këtë veprim kërkonte të rrethonte forcat partizane, por nuk ia arriti qëllimit. Kur kolonat armike kishin arritur të mbyllnin unazën e rrethimit, luftëtarët çlirimtarë që ndodheshin në këtë rajon, qenë larguar në bregun e majtë të lumit Erzen. Forcat operuese gjermane u kthyen po atë ditë në Tiranë duke i raportuar komandës eprorë se “vetëm i dëbuan partizanët”, kurse për “asgjësimin e tyre nevojitet një operacion në shkallë të gjerë”. Më 20 tetor, partizanët e Pezës e kapën prapë rajonin që kishin lëshuar një ditë më parë. Ndërkaq, BrIIS e zgjeroi veprimtarinë luftarake drejt jugut në rajonin e Kërrabës e të Peqinit dhe mori detyrë për të mbrojtur rrugën Elbasan-Tiranë dhe Elbasan-Peqin.

Për Luftën e Arbanës gjatë kësaj periudhe nga historiografia është shkruar në vijimësi dhe është përkujtuar si ngjarje, por duke e lidhur këtë luftë dhe me formimin e BrIIS. Në fshatin Arbanë është ngritur lapidari që përkujton këtë ngjarje dhe organizimin e brigadës, si dhe Luftën e Arbanës, si ndeshja e parë e madhe me pushtuesit nazistë gjermanë në qarkun e Tiranës, ka zënë vend në Fjalorin Enciklopedik shqiptar dha atë ushtarak.

1 TETORI NA THËRRET: Le të nderojmë urtësinë e brezave!

1 Tetori: Dita Ndërkombëtare e Personave të Moshuar

Çdo vit, më 1 tetor, e gjithë bota ndalet për të reflektuar mbi një pjesë të çmuar të shoqërisë sonë: të moshuarit. Ata janë kujtesa, urtësia dhe përvoja e brezave, gurë të themelit të familjeve tona e të komunitetit ku jetojmë. Shpesh, fëmijërinë tonë e lidhim me gjyshërit, me kujdesin dhe dashurinë e tyre të pakushtëzuar. Por, ndërsa vitet kalojnë, ndonjëherë harrojmë se edhe ata kanë nevojë për përkujdesjen dhe mbështetjen tonë të përditshme.

Një fenomen global

Sipas Organizatës Botërore të Shëndetësisë, moshimi është bërë një fenomen global. Popullsia mbi 60 vjeç është duke u rritur me ritme të shpejta, dhe deri në vitin 2050 pritet që 2 miliardë njerëz ose rreth 22% e popullsisë së botës të jenë në këtë grupmoshë. Madje, shumica e tyre do të jetojnë në vendet më pak të zhvilluara, duke e bërë sfidën edhe më të madhe. Ky ndryshim demografik është paralel me urbanizimin, ku gjithnjë e më shumë njerëz po jetojnë në qytete.

Por përveç rritjes së numrit, pabarazitë në jetëgjatësi dhe shëndet janë ende të mëdha. Në Japoni, për shembull, jetëgjatësia arrin mbi 82 vjet, ndërsa në disa vende afrikane është deri në 40 vjet më e ulët. Edhe brenda një shteti, grupet me status më të lartë social-ekonomik jetojnë deri në 20 vjet më shumë se ata me status më të ulët.

Sfida dhe përgjegjësi

Moshimi i popullsisë sjell sfida serioze si rritja ndjeshëm e shpenzimeve shëndetësore, sidomos në dy vitet e fundit të jetës.

Abuzimi dhe neglizhenca ndaj të moshuarve është në rritje, një e keqe që shpesh mbetet e fshehur brenda mureve të shtëpisë apo institucioneve. OBSH vlerëson

se 4-6% e të moshuarve në botë përjetojnë një formë abuzimi: fizik, psikologjik, emocional, financiar ose përmes lënies pas dore.

Diskriminimi mbi bazën e moshës është një tjetër plagë e shoqërisë moderne, duke përjashtuar të moshuarit nga vendimmarrja, shërbimet sociale apo edhe përfaqësimi i drejtë në media.

Një thirrje për dashuri dhe respekt

Në vitin 2002, Asambleja e dytë Botërore mbi Plakjen miratoi Planin e Veprimit Ndërkombëtar për Moshimin, duke i bërë thirrje shteteve që të ndërtojnë një “shoqëri për të gjitha moshat”. Kjo nënkupton se

zhvillimi i një vendi, përparimi i tij ekonomik e kulturor, nuk mund të ndodhë pa përfshirjen aktive të brezit të të moshuarve.

E vërteta është e thjeshtë, atë që gjyshërit tanë na e kanë dhënë me zemër dhe dashuri, kohë, këshilla sot duhet ta kthejmë mbrapsht me respekt dhe kujdes.

Brezat e rinj dhe detyra e tyre

Dita Ndërkombëtare e Personave të Moshuar nuk është vetëm një datë në kalendar, por një thirrje për ndërgjegjësim. Brezat e rinj kanë një mision të qartë: të mos e shohin pleqërinë si barrë, por si pasuri.

Ne duhet të kuptojmë se çdo rrudhë tregon një histori, çdo këshillë bart një përvojë, dhe çdo përfaqim i gjyshërve është një bekim.

Të moshuarit nuk kërkojnë shumë: një fjalë të mirë, një vizitë të shpeshtë, një telefonatë të ngrohtë, pak kohë për t'i dëgjuar.

Është detyra jonë të sigurojmë që vitet e tyre të fundit të jenë të denja, të qeta dhe plot dashuri.

Le të jetë 1 Tetori jo vetëm një ditë simbolike, por një kujtesë e përditshme se respekti ndaj të moshuarve është respekt ndaj vetë jetës.

Një shoqëri që nderon të moshuarit është një shoqëri që ka të ardhme.

Cdo vit, më 29 shtator, Shqipëria ndalet për të reflektuar mbi një nga pasuritë më të mëdha që posedon: trashëgiminë kulturore. Kjo ditë e veçantë, e shpallur zyrtarisht si festë kombëtare në vitin 2003, ka në themel një akt atdhetarie të jashtëzakonshme të tre ushtarakëve shqiptarë, Kamber Bënja, Bexhet Manastirliu dhe Abaz Taushani.

Në vitin 1916, gjatë Luftës së Parë Botërore, ata ndaluan plaçkitjen e objekteve arkeologjike të parkut të Apolonisë, duke vendosur një precedent të çmuar në mbrojtjen e trashëgimisë sonë.

Më shumë se një festë, një thirrje për ndërgjegjësim

Dita Kombëtare e Trashëgimisë Kulturore nuk është vetëm një përkujtim historik, por një moment ndërgjegjësimi dhe mobilizimi. Ajo synon të rrisë kujdesin ndaj vlerave që na janë lënë nga brezat e mëparshëm, duke përfshirë:

- Trashëgiminë materiale: monumentet, qytetet muze si Berati dhe Gjirokastra (të mbrojtura nga UNESCO), sitet arkeologjike si Butrinti, kështjellat dhe arkitektura tradicionale.

- Trashëgiminë jo materiale: polifoninë shqiptare trashëgimi e njerëzimit sipas UNESCO-s, ritualet, zakonet, mikpritjen, kostumet popullore, këngët dhe vallet, artizanatin dhe kulinarinë tradicionale.

Ky mozaik kulturash dëshmon për shtresëzimet historike që ka kaluar vendi ynë, duke gërshetuar ndikime ilire, romake, bizantine, osmane dhe europiane, e duke krijuar një identitet unik që vazhdon të mbetet krenari kombëtare.

Trashëgimia përballë sfidave të kohës moderne

Në epokën e globalizimit, rreziku i zbehjes së veçantive kulturore është gjithnjë i pranishëm. Migrimi, urbanizimi i shpejtë dhe harresa shoqërore shpesh e lënë trashëgiminë në hije. Por kjo ditë na rikujton se ruajtja e saj është përgjegjësi e përbashkët.

Institucionet shtetërore kanë detyrimin ligjor për mbrojtjen e monumenteve, por angazhimi i komuniteteve, studiuesve, artistëve dhe qytetarëve të thjeshtë është po aq i rëndësishëm. Festat lokale, aktivitetet kulturore, edukimi i brezit të ri dhe promovimi ndërkombëtar i vlerave shqiptare janë mekanizma të domosdoshëm për ta mbajtur të gjallë këtë pasuri.

Një urë midis së kaluarës dhe së ardhmes

Trashëgimia kulturore shqiptare nuk është thjesht një kujtim i së kaluarës, por një burim frymëzimi për të ardhmen. Ajo krijon identitet, forcon lidhjet e komunitetit dhe shërben si magnet për turizmin kulturor, një sektor gjithnjë në rritje.

Ruajtja e saj nuk do të thotë izolim, por përshtatje dhe promovim i saj në përputhje me kohën. Në

Dita Kombëtare e Trashëgimisë Kulturore: Një festë e kujtesës dhe identitetit shqiptar

këtë mënyrë, trashëgimia bëhet e aksesueshme, e kuptueshme dhe e dashur për brezat e rinj, duke u shndërruar në një pasuri që gjallon dhe frymëzon.

Dita Kombëtare e Trashëgimisë Kulturore, më 29 shtator, është një ditë krenarie kombëtare, një kujtesë për sakrificat e bëra për ruajtjen e saj dhe

një thirrje e fortë për përgjegjësi qytetare. Nëse trashëgimia është pasaporta jonë kulturore në botë, atëherë detyra jonë është ta ruajmë, ta promovojmë dhe ta trashëgojmë me dinjitet.

“Një popull që ruan trashëgiminë e tij, ruan shpirtin e tij”

Kur mashtrimi bëhet armë: Nga Troja te Lufta e Dytë Botërore

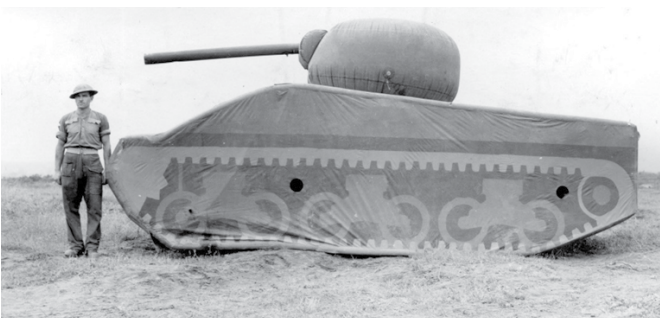
Gjatë gjithë historisë, luftërat janë përcaktuar nga taktikat e guximshme dhe fuqia ushtarake.

Megjithatë, metoda të improvizuara, befasuese dhe ndonjëherë të çuditshme kanë luajtur gjithashtu role vendimtare në formësimin e konflikteve në mbarë botën.

Nga truket psikologjike, te mashtrimet gjeniale dhe aleancat e pazakonta, këto metoda jo konvencionale kanë ndikuar ndjeshëm në rezultatet e luftërave.

Mashtrimi me Kalin e Trojës

Përdorimi nga grekët i një kali prej druri për të depërtuar në Trojë është arketipi i dredhisë ushtarake. Duke fshehur ushtarë elitarë brenda tij, grekët mashtruan trojanët, duke sjellë rënien e qytetit, një mësim i përjetshëm mbi luftën psikologjike.

Operacioni Fortitude: Ushtria e rreme e Zbarkimit në Normandi

Para Zbarkimit në Normandi, Aleatët përdorën Operacionin Fortitude për të mashtruar nazistët mbi vendndodhjen e pushtimit.

Ky mashtrim i ndërlikuar përfshinte krijimin e një ushtrie fiktive nën komandën e gjeneralit Patton, me tanke plastike, mjete zbarkimi false dhe trafik radio të rremë. Masat bindën gjermanët se sulmi kryesor do të ndodhte në Calais, duke ndihmuar suksesin në Normandi.

Taktikat kamikaze në Luftën e Dytë Botërore

Pilotët japonezë kryen sulme kamikaze ndaj anijeve aleate në Paqësor, duke sakrifikuar jetën për të dëmtuar anijet luftarake.

Edhe pse të dëshpëruara, këto taktika detyruan krijimin e masave të reja mbrojtëse në det dhe tronditën forcat kundërshtarë.

Elefantët e luftës së Hanibalalit

Gjenerali kartagjenas Hanibali udhëhoqi elefantë lufte përmes Alpeve për të goditur Romën, duke tronditur trupat armike që nuk i njihnin këto kafshë

gjigante. Megjithëse shumë elefantë ngordhën rrugës, ndikimi psikologjik mbi ushtarët romakë ishte i madh.

Ushtria fantazmë e Luftës së Dytë Botërore

E përbërë nga artistë dhe inxhinierë zëri, "Ushtria Fantazmë" e SHBA-së përdori mashtrime zanore, automjete plastike dhe transmetime të rreme radio për të mashtruar gjermanët mbi lëvizjet e trupave aleatë. Iluzionet e tyre shpëtuan mijëra jetë.

Truket e Navigimit të Grupit të Shkretëtirës me Rreze të Gjatë

LRDG-ja britanike navigonte shkretëtirat e gjerë të Afrikës së Veriut, duke përdorur teknika novatore për t'i shmangur patrullat e Boshtit.

Ata përdornin busullën diellore të Bagnoldit dhe vrojtimet me yje me teodolit për pozicionim të saktë. Për të mashtruar armiqtë, krijonin gjurmë të rreme dhe manipulonin mirazhet për të fshehur lëvizjet.

Kukullat e rreme të parashutistëve: Operacioni "Titanik"

Gjatë pushtimit të Normandisë, Aleatët hodhën qindra "parashutistë" manekin larg zonave reale të zbarkimit, duke tërhequr vëmendjen gjermane dhe duke përhapur panik. Konfuzioni ndihmoi operacionet ajrore të vërteta.

Formacioni Testudo i Romakëve
Legjionet romake shpikën formacionin “testudo”, duke përdorur mburoja të mbivendosura për t’u mbrojtur nga shigjetat dhe predhat.
Kjo taktikë mbrojtëse u dha romakëve mundësinë të afroheshin te fortifikimet me humbje minimale.

Sulmet e befasishme në llogore dhe taktikat “Toka e askujt”
Gjatë Luftës së Parë Botërore, njësi të specializuara kryenin sulme surprizë natën, duke kaluar zonën e asnjërit dhe duke depërtuar në llogoret armike.
Duke përdorur armë të improvizuara si shkopinjtë lufte, ata mblidhnin informacione, kapnin robër dhe ngrinin moralin përtej mbrojtjes statike.

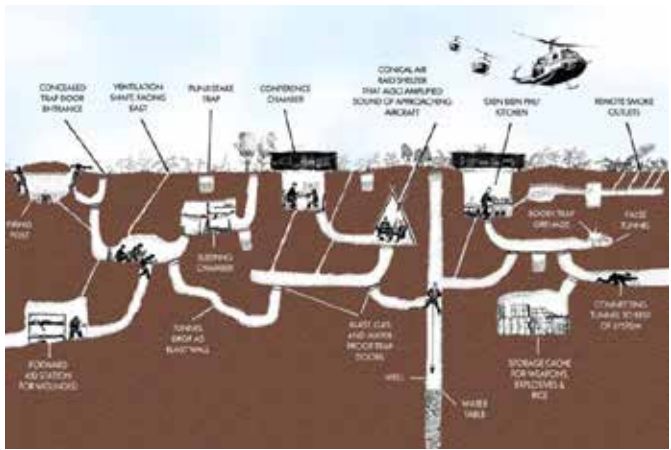

Gazi helmues në Luftën e Parë Botërore
Përdorimi i parë i madh i gazit helmues në Ypres

më 1915 shkaktoi tronditje në luftë. Sulmet kimike anashkalonin mbrojtjet tradicionale, krijonin kaos dhe çuan në zhvillimin e maskave dhe kundërmasave të dëshpëruara.

Lufta e madhe me Emutë
Në vitin 1932, Australia luftoi kundër emuve që dëmtonin të mbjellat. Të armatosur me mitraloza, ushtarët u përballën me sfida të papritura pasi shpejtësia dhe shkathtësia e emuve i bënë përpjekjet ushtarake kryesisht të pafrytshme, duke sjellë tallje publike dhe tërheqjen e trupave.

Lufta e tuneleve në Vietnam
Vietkongët përdorën rrjete të gjera tunelesh për të fshehur lëvizjet dhe për të kryer sulme surprizë. Forcat amerikane krijuan ekupe të specializuara për të hyrë në këto sisteme nëntokësore dhe për të mbledhur informacione.

Operacioni Mincemeat: Mashtrimi me trupin pluskues
Në vitin 1943, inteligjenca britanike përdori një kufomë të veshur si oficer i Marinës Mbretërore

me dokumente të rreme që tregonin plane pushtimi për Greqinë dhe Sardenjën. Gjermanët i besuan dokumenteve, duke zhvendosur trupa dhe duke lehtësuar pushtimin e suksesshëm të Sicilisë nga Aleatët.

Pëllumbat e luftës si gjigantë të komunikimit
Para radios së besueshme, ushtritë përdornin pëllumbat për të dërguar mesazhe të rëndësishme përtej vijave armike. Cher Ami, i dekoruar me “Croix de Guerre” franceze, dorëzoi një mesazh kritik pavarësisht se u qëllua, duke çuar në shpëtimin e 194 ushtarëve nga “Batalioni i humbur”.

Operacioni “Paul Revere” dhe altoparantët psikologjikë
Gjatë luftës së Vietnamit, forcat amerikane përdorën altoparantë të montuar në avionë për të transmetuar mesazhe dhe tinguj të frikshëm, të krijuar për të shqetësuar dhe demoralizuar trupat e Vietnamit të Veriut, duke shfrytëzuar besëtytnitë dhe duke krijuar konfuzion.
Gjatë historisë, strategjitë jo konvencionale të luftës kanë treguar se shpikja mund të jetë po aq vendimtare sa forca apo numrat.
Nga ndikimi psikologjik i Kalit të Trojës te taktikat guerile në Vietnam, këto metoda kanë riformësuar rezultatet ushtarake, duke theksuar ndikimin e thellë të taktikave krijuese mbi fatin e kombeve.

Prof. Asoc. Dr. Zaho GOLEMI

Në përkujtim të gjeneralit madhor të policisë së shtetit Kasëm Kaso Kaçi, drejtorit më jetëgjatë të Policisë së Shtetit, njeriut të vlerave që i ngjiti shkallët e karrierës plot dinjitet dhe krenari nga partizan i thjeshtë antifashist gjatë LANÇ-it deri në drejtuesin më të lartë të policisë, dunavatasi gjirokastrit atdhetar me rrënjë libohovite që shkroi një duzinë me libra dhe ngeli përjetësisht në kujtesën e brezave të organizatës së policisë

Origjina “pasaportë” bashkëshoqëruese e jetës njerëzore

Burrin e shquar të policisë, Kasëm Kaçin e “njohin dhe gurët e rrugës”, të thonë burra të moçëm në Labëri, Dunavat, por dhe në Libohovë. Libohova është origjina (sipas bashkëluftëtarëve të Kasëm Kaçit gjatë LANÇ-it). Vendlindja nuk është vetëm një koncept që lind në shpirt, zgjohet në mendje sa herë zemra kërkon një portë të sigurt ku të “ankorojë” anijen e jetës, në stuhitë dhe tallazet plot dallgë jetë. Njerëzit gjejnë burimin e forcës që e lidhin me të shkuarën, me frymëzimin e së ardhmes. Kështu dhe gjirokastritët e libohovitët e lidhin jetën me gurin, me malin, rrugicat e kalldrëmta, ku çdo shteg, çdo shenjë tregon “plagët e fëmijërisë”, shenjtërinë e jetës, pasi aty gjejnë hapat e parë, plagët në kalldrëme, fëmijërinë, jetën, shkollën, punën, luftën, brengat, hallet e gëzimet, të parët, shtëpinë stërgjyshërore, oxhakun, vatrën, sofatë dhe portat, por mbi të gjitha gjejnë portat e shpirtit... Kushdo që ka lindur në Libohovë, ose ka origjinën nga Libohova krenohet me këtë perlë të Shqipërisë së Jugut në këmbët e malit Bureto. Udhëtarë, shkrimtarë, vizitorë të shekujve kanë vlerësuar këtë vend të shenjtëruar, kisha, xhami, teqe, ura, rrapë mbi 600-vjeçar, kulla e Sahatit, kështjella mesjetare e shek. të 18-të, ndërtuar nga Ali Pashë Tepelena si pajë/prikë për të motrën Shanishanë. Këtu gjen shtëpi të gurta si thesare trashëgimie, shtëpinë e heroit Avni Rustemi, Sarajet e Myfit Bej Libohovës, “varret Pagane”, male të thyer, pyje plot gjelbërim me atraksione të shumta, lumenj e përrenj të kristaltë, janë simbolet libohovite. Lord Byron e përshkruante udhëtimin e tij në vendin e ujërave të kristalta: “Libohova... në këmbët e malit Bureto... është vendi i gjellëve më të mira dhe i vajzave më të bukura...”. Nga ana tjetër gjirokastritët dhe libohovitët përfaqësojnë qytete histori, traditë, kulturë, si vendlindja e emrave të njohur të historisë e kulturës kombëtare, që në erën e re turistike vizitorë nga mbarë bota kanë njohur qytete-perla. Libohova përballë Gjirokastrës është qytet piktoresk, me shtatë lagje: Hoxhallarë, Çauhillinj, Teqe, Marinë, Cuprel, Kalista, Pazar me 43 dyqane, me një pozicion gjeografik që sundon luginën magjepsëse të lumit Drino, gjelbërim dehës, bukuri e freski verore, peizazhe piktoreske, ku mikpritja është “arma” më e fortë e qytetarëve të saj. Qyteti është pjesë e 15 qytetërimeve antike të luginës së Drinosit në Epir, me kryeqendër Antigonën, e themeluar nga Pirro i Epirit ne shek. III para Krishtit, ndodhet 11 km nga Gjirokastra dhe 24 km nga Kakavija. Trevën libohovite me sipërfaqe 260 ha, 320-800 m mbi nivelin e detit, e ka prekur kronikani otoman Elviya Çelebi, Lord Bajron gjatë vizitës së tij më 1809, Pukëvili diplomat, shkrimtar e historian francez, ndërsa nga vendasit shquhet studiuesi Moikom Zeqo dhe shumë të tjerë. Prandaj bijtë e bijat e Libohovës krenohen në mënyrë të ligjshme, edhe ata/ato, që origjinën e kanë rreth bedenave të kalasë së Libohovës. Këtu ishte origjina e të parëve të Kasëm Kaçit, burrit të shquar të Policisë së Shtetit shqiptar që punoi dhe shkroi, jetoi në Shqipëri dhe mbylli sytë në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, atje ku emigroi dikur para një shekulli dhe babai i tij Servet Kaçi. Emri “Kasëm” ishte një gjetje e vjetër, me kuptim “besë,/betim”.

Kasëm Servet Kaçi, djali që u burrërua para kohe

Kasëm Kaçi, është lindur më 16 qershor 1927 (burime të tjera flasin edhe për vitin 1928), në Gjirokastër. Babai i Kasëmit, Servet Kaso, e la foshnjë në bark të nënës kur vetë, Serveti, emigroi larg, në tokën e ëndërruar, të konsideruar e shenjtë për mërgimtarët shqiptarë. Ende

Kasëm Kaso Kaçi

95 vite jetë, 41 vite shërbim në Policinë e Shtetit KUJTOHET KASËM KAÇI

pa lindur Kasëmi babai i tij, Serveti emigroi si gëçmen ekonomik. Ai humbi lidhjet me gruan e parë dhe nuk mundi të shohë me sy e të njohë të birin, Kasëmin, i cili u shqua në karrierën policore pas luftës çlirimtare. Sipas të dhënave nga libri i Hilë Lushakut (Drejtorët e Policisë së Shtetit 1913-2013, Tiranë 2013, faqe 255-259), i ati i Kasëmit, duke qenë se humbi kontaktet me familjen në Shqipëri, ishte martuar rishtas, duke pasur dhe dy fëmijë të tjerë. Një jetë tejet e vështirë për të gjithë emigrantët, veçanërisht pas izolimit të Shqipërisë në gati gjysmëshekulli dhe pa asnjë mundësi kthimi. Fëmijëria e Kasëmit ishte e vështirë dhe e mundimshme. Që i vogël iu bë krah familjes së tij të ndarë dhe që mësonte përditë mbi origjinën përballë Gjirokastrës, të shkuarën familjare të oxhakut “Kaçi”. Ai hyri në shkollë në vitin 1936 dhe mundi të kryejë pesë vitet e para të shkollës fillore në Gjirokastër, në periudhën 1936-1941.

Pjesë e formacioneve antifashiste ushtarake partizane

Pushtimi i 7 prillit 1939, ishte një zi për vendin dhe zjarri i revoltës popullore sa vinte dhe rritej. Edhe Kasëmi dhe shokët e tij ishin të ndjeshëm dhe revoltues ndaj kushtimit dhe që në vitin 1942 ishin pjesë e moshatarëve që mendonte kundërshtimin me armë të pushtuesve. Në maj 1943, ende pa mbushur moshën 16 vjeç, Kasëm Kaçi doli partizan, duke u rreshtuar në njësitë luftarake sulmuese partizane dhe rezulton se ka marrë pjesë aktive në Luftën Antifashiste Nacionalçlirimtare. Në prill 1944, caktohet “përgjegjës rinie” në kompaninë e tretë, batalioni tretë, të Brigadës VI Sulmuese. Kasëmi ishte pjesë e gjithë luftimeve të BrVIS “Heroinë e Popullit”, që numëronte 912 partizanë nga të cilët 120 vajza dhe gra dhe 60 fëmijë-adoleshentë (ndërmjet tyre edhe Kasëm Kaçi). Kasëmi pa me sytë e tij se si efektiv i brigadës së tij u rrit në 1700 luftëtarë. Brigada komandohej nga

Tahir Kadare, komisar Mustafa Matohiti. Lufta e partizanëve të BrVIS çliroi 8 qytete e 32 krahina, përmes luftimesh të përgjakshme të 5 batalioneve në një rrugëtim historik luftimesh prej 3700 km, ndoqi nazistët deri në Vishegrad. Brigada që identifikohet Kasëm Kaçi la në fushën e nderit 205 Dëshmorë të Atdheut, pati 10 “Heronj të Popullit” që dhanë jetën për lirinë e Shqipërisë, 540 partizanë të plagosur. BrVIS ishte një nga formacionet më të lavdishme të Luftës Antifashiste Nacionalçlirimtare, që u shndërrua në simbolin e rezistencën antifashiste të shqiptarëve. Me betejat e zhvilluara kjo brigadë shkroi me germa të arta historinë e saj. Shqipëria ishte ndër vendet e para të Europës që u çlirua tërësisht nga pushtuesit nazifashistë, si një meritë të padiskutueshme i takon partizanëve të BrVIS, që u bë Brigada epepe lavdie e LANÇ-it, që luftoi 308 ditë lufte në Shqipëri dhe 371 ditë të tjera lufte në trojet shqiptare në ish-Jugosllavi. Por në shtatorin e vitit 1944, caktohet në detyrën “punëtor operativ” në shtabin e Divizionit II dhe pas dy muajsh kaloi në shtabin e Korparmatës III, “punëtor operativ dhe referent”, detyrë që e gjeti edhe çlirimi i plotë i Shqipërisë, më 29 nëntor 1944.

Ngjarjet e luftës nuk harrohen kurrë
- Mysafir në Vajzë të Vlorës tek xha Zagolli
Dallgët e luftës e çuan Kasëmin me trup ende të imët si korrier lufte, por dhe si pjesëmarrës në luftë sidomos në kujtesën e tij ishte skalitur Lufta e Gjormit (31.12.1942 deri më 2.1.1943), por dhe pjesëmarrja në shumë fshatra të Labërisë, ku ishte prushi i parë luftarak i nacionalçlirimtares dhe ku u krijua edhe Zona e Parë Operative dhe e vetmja në Shqipëri. Në rrugëtimin përmes Labërisë, nga të dhënat e bashkëkohësve por dhe në tregimet që vetë Kasëm Kaçi tregonte i kishte ngelur një natë dimri në fillim të vitit 1943, ku ishte mysafir tek konaku mikpritës i Zagoll Hodo Bilbilaj në Vajzë të Vlorës. Kasëmi e përmendte shpesh Zagoll Bilbilaj, ku gjeti zjarrin e ngrohtë në oxhak por dhe zemra të ngrohta, mikpritjen tradicionale të vajziotëve, pasi ishte mysafir në kohë lufte. Këtë nuk e harroi kurrë Kasëm Kaçi edhe kur u bë me detyra të larta, edhe drejtor Policie dhe kujtonte me mall përsheshin me kulloshtër në vatrën e Bilbilajve në Vajzë. Ai nuk harroi asnjëherë atë burrë babaxhan që nuk hapi vetëm portën e shtëpisë, por edhe zemrën dhe që folën gjatë atë natë dimri, për vendin e origjinës së tij, Libohovën, Dunavatin e Gjirokastrës ku ishte vendosur babai i tij, për miqësinë dhe krushqitë, për luftërat dhe kapedanët, për luftën epepe të ’20-ës dhe sidomos për zjarrin e ri të luftës kundër nazi-fashizmit që sapo kishte nisur. Folën dhe për lidhjet e ngushta të miqësisë të libohovitëve të mençur dhe të shkolluar, për mësues e hoxhallarë, për legjendën e arsimitit të përvitshëm të 60 libohovitëve në portat e Kostandinopojës në mënyrë të përvitshme (një premtim i sulltanatin për trimëritë dhe mençuritë e Libohovës), për lidhjet e shumta të burrave si male dhe mbi të gjitha për luftën e madhe të shqiptarëve që kishin nisur dhe për besimin në fitore.

Misionar dhe kontribuues në ngritjen e konsolidimin e Armës së Policisë së Shtetit

Pas çlirimit të Atdheut detyrat ishin edhe më të vështira dhe komplekse. Krahas një “mali” me probleme që vinin nga brenda vendit më të varfër dhe më të shkatërruar të Evropës, plaga e analfabetizmit ishte ndër më të rëndat të trashëguar që prej pushtimit Osman. Kështu me bindje dhe energji të reja pas çlirimit Kasëm Kaçi filloi shkollën e mesme në Shkodër, pa shkëputje nga puna. Ishte fakt se në muajin shtator 1945 ishte caktuar “referent” në degën e informacionit në Tiranë, ndërsa pas katër muajsh, më 16.1.1946, emërohet “komandant” i stacionit të Qendrës në Sektorin e Punëve të Brendshme në Shkodër.

“Nuk i zunë këmbët dhe”, pasi pas gjashtë muajve, më 15 shtator 1946, transferohet në Llakatund, Vlorë, në detyrën “zëvendësshef policie”. Në muajin mars 1947, emërohet “instruktor” në Drejtorinë e Punëve të Brendshme, në Vlorë, por edhe këtu nuk qëndroi gjatë, mbasi u rikthye në Shkodër, në muajin shtator 1947, i caktuar në detyrën “referent politik”. Pas dy vjetësh, në shkurt 1949, transferohet në Tiranë, i emëruar “instruktor” në Shkollën e Policisë në Sauk të Tiranës. Edhe në këtë detyrë nuk qe e thënë të qëndronte për shumë kohë, mbasi në muajin maj 1949, u emërua në postin “shef sektori i zhdukjes krimeve”, në Durrës. Në nëntor 1949, transferohet në detyrë paralele në Tiranë, ku punoi me përkushtim dhe devotshmëri të lartë. I vlerësuar për punën shumë të mirë në funksionin e shefit të sektorit të krimeve në Tiranë, në tetor 1952, ngrihet në përgjegjësi, duke u emëruar “zëvendësshef policie” në

Drejtorinë e Punëve të Brendshme në Tiranë. Pas një viti, me qëllim rritjen e efikasitetit të punës kriminale në Shkodër, në shtator 1953, transferohet në rrethin veriperëndimor të vendit, i emëruar në detyrën “shef i sektorit të zhdukjes së krimeve”.

Kasëm Kaçi bën pjesë në kontingjentin policor të përzgjedhur dhe është dërguar për specializim në Moskë “për specialist në drejtësinë penale për shërbimet e Policisë”, kështu më janar 1954 niset me studime në BRSS. Pas kthimit nga shkolla ruse, (nga Moska), në prill 1955, emërohet “shef policie”, në Fier, në gusht të këtij viti emërohet “shefi i Seksionit II” në qarkun e Vlorës. Arsimin e lartë e vijoi me korrespondencë Fakultetin e Shkencave Politiko-Juridike, në Universitetin Shtetëror të Tiranës, duke u diplomuar “jurist” për periudhën 1956-1959.

Në prill 1957, u transferua nga Vlora në Korçë, i emëruar në postin “shef policie” dhe zëvendësdrejtor i Degës së Punëve të Brendshme. Në mars të vitit 1966, duke qenë në këtë post, i riemëruar “shef policie dhe zëvendëskryetar Dege” është shpërblyer tre herë. Vlerësimet e mira të punës dhjetë vjeçare, në Korçë, ndikuan që Kasëm Kaçi të emërohej në shkurt 1968, në postin e lartë “Drejtor i Policisë Popullore”, ku qëndroi për dymbëdhjetë vjet deri në janar 1980. Në janar 1980, është emëruar “drejtor i zbatimit të vendimeve penale”, ndërsa në gusht 1982, është rikthyer përsëri në detyrën “Drejtor i Policisë Popullore”, ku shërbeu deri në dhjetor 1984, kohë kur doli në pension përtej moshës së pensionimit. Kasëm Kaçi punoi në strukturat Policore dhe ka pasur si vjetërsi shërbimi policor 41 vite dhe tetë muaj. Gjenerali i policisë Kasëm Kaçi punoi me ndërgjegje dhe përkushtim për zbatimin e ligjit ku ishte Gjenerali i Policisë së Shqipërisë jetëgjatë dhe shkroi e botoi një duzinë me libra, duke mbetur krenar për trashëgiminë shqiptare dhe ishte i përfshirë në komunitetin lokal shqiptar në “Worcester”.

Edhe gradimet kanë qenë kronologjike dhe graduale, duke vlerësuar një personalitet policor që ishte gjithmonë në rritje dhe konsolidim. Kasëm Kaçi ka i fituar gradualisht të gjitha gradat ushtarake-policore dhe konkretisht: më 1945 gradohet “kapter”, më 1947, fiton gradën “aspirant”, më 1949 gradohet “nëntoger”, në vitin 1951 gradohet “toger”. Ngjijtjen e shkallëve të gradimit dhe hierarkisë ka ruajtur njëtrajtshmërinë edhe në gradimet e mëvonshme. Kështu në dhjetor 1955 Kasëmi u gradua “kapiten II”, më 1.7.1957 fitoi gradën “kapiten I”; më 1.7.1959 gradohet jashtë radhe “major”, duke u shpërblyer për punën e mirë, më 1.7.1963 gradohet “nënkolonel”, të cilën e mbajti deri në reformimin e gradave, kur u hoqën përfundimisht më 1.5.1966, deri sa u rivunë sërish me ligj më 28.11.1991.

Kush e ka drejtuar Policinë e shtetit shqiptar

(46 drejtuesit e Policisë së Shtetit në 113 vjet shtet shqiptar)
Policia e Shtetit Shqiptar, në 113 vitet e ekzistencës së shtetit shqiptar, është drejtuar nga 46 drejtues të përgjithshëm, duke nisur me Halim bej Gostivarin në vitin 1913 dhe deri te Ilir Proda, i emëruar më 2 tetor 2024. Historia e këtyre drejtuesve pasqyron zhvillimet politike, shoqërore dhe shtetërore të vendit në më shumë se një shekull.

Ndër figurat më të spikatura mbetet Kasëm Kaçi (1927–2022), drejtori më jetëgjatë i Policisë së Shtetit, i cili e drejtoi institucionin për 16 vite në dy periudha (1968–1980 dhe 1982–1984). Me origjinë nga Libohova, partizan që në moshën 15-vjeçare dhe jurist i formuar, ai u bë simbol i disiplinës, profesionalizmit dhe përkushtimit ndaj rendit publik.

Kaçi shërbeu mbi 40 vite në polici, duke kaluar nga funksionet bazë deri në krye të institucionit. Ai njihej si drejtues i rreptë, i përpiktë dhe kërkues, por njëkohësisht i thjeshtë dhe njerëzor me vartësit. Për kontributin e tij u dekorua me disa urdhra e medalje dhe la pas edhe libra me karakter historik e profesional.

Në ndarjen e tij nga jeta, më 29 janar 2022, ish-drejtori i përgjithshëm i Policisë, Gledis Nano, e vlerësoi si figurë të rëndësishme të uniformave blu, duke theksuar se kujtimi i tij do të mbetet i gjallë për gjeneratat e ardhshme.

Ky rrugëtim historik i drejtuesve të Policisë së Shtetit dhe sidomos figura e Kasëm Kaçit, dëshmojnë përkushtimin e brezave të policisë në mbrojtjen e rendit e sigurisë së vendit.

Në vend të nekrologjisë “In memoriam”, për personalitete policore që nuk harrohen

Më 29 janarin e vitit 2022, ndërroi jetë në moshën 95-vjeçare Kasëm Kaso-Kaçi, drejtori më jetëgjatë në Policinë e shtetit shqiptar, plot 16 vite. Kasëm Kaso, i

mirënjohur nga publiku shqiptar me emrin Kasëm Kaçi, ishte lindur më 16 qershor 1927, në Gjirokastër, por që originën e kishte nga Libohova. Kasëm Kaçi kreu 5 klasë të shkollës fillore në Gjirokastër, në periudhën 1936-1941, ku edhe pushtimi i vendit i 7 prillit 1939, e gjeti në shkollën fillore. Më tej do të vijonte shkollën e malit pa mbushur moshën 16 vjeç, në maj 1943, në rreshtat partizane si një ndër partizanët më të vegjël në moshë në radhët e Ushtrisë Antifashiste Nacionalçlirimtare partizane. I apasionuar dhe i etur për dituri si vetë vendi i origjinës nga ishte, vijoi shkollën e mesme në Shkodër, pas çlirimit të Shqipërisë. Më tej ndoqi edhe arsimin e lartë në Institutin Juridik, në periudhën 1956-1959. Ka kryer me korrespondencë Fakultetin e Shkencave Politiko-Juridike, në Universitetin Shtetëror të Tiranës, duke u diplomuar “jurist”, ndërsa u specializua në Bashkimin Sovjetik për shërbimet e Policisë. Ai ka pasur një karrierë të spikatur në polici, pasi kishte kryer disa detyra dhe poste në polici dhe Ministrinë e Brendshme, në shkurt 1968 është emëruar në postin e lartë “Drejtor i Policisë Popullore”, deri në janar 1980, ndërsa në gusht 1982, është rikthyer sërish në detyrën “Drejtor i Policisë Popullore”, ku shërbeu deri në dhjetor 1984. Ai ishte dhe mbeti një figurë profesionale e spikatur në rrugëtimin 11-vjeçar të uniformave blu të Policisë së Shtetit. Ja çfarë shkruan, për ndarjen e tij nga jeta të tij ish-drejtori i Përgjithshëm i Policisë së Shtetit, Gledis Nano, i cili ka vlerësuar rolin e tij në ndërtimin e policisë së Shtetit përgjatë viteve: “Të nderuar familjarë të ish-Drejtorit të Përgjithshëm të Policisë së Shtetit, Kasëm Kaso-Kaçi Me pikëllim morëm lajmin për ndarjen nga jeta të Zotit Kasëm Kaçi, i cili për rreth 15 vite ishte në cilësinë e Drejtorit të Përgjithshëm të Policisë Shqiptare, duke u veçuar si më jetëgjati në detyrë. Në emrin tim dhe të Policisë së Shtetit shpreh ngushëllimet më të sinqerta për humbjen e kësaj figure të rëndësishme në rrugëtimin 109-vjeçar të Policisë së Shtetit, të cilën zoti Kasëm Kaçi e drejtoi dy herë në periudhat respektive 1.2.1968 - 15.1.1980 dhe 1.8.1982-31.12.1984. Emri i tij do të kujtohet nga gjeneratat e ardhshme si një luftëtar dhe veteran i Luftës Antifashiste Nacionalçlirimtare, por edhe si ish-Drejtor i Përgjithshëm i Policisë Shqiptare në radhët e së cilës punoi mbi 40 vite. Njëherazi lutemi për përcjelljen e ngushëllimeve të afërmve, miqve dhe të dashurve të zotit Kasëm Kaçi. Qoftë i përvjetshëm kujtimi për të!”.

Kasëm Kaçi ka bërë detyrën shtetërore në mënyrë rigoroze, ka qenë pjesë e formacioneve partizane gjatë LANÇ-it, që kur ishte adoleshent dhe më tej punonjës profesional policie nga niveli bazë deri në krye të policisë. Sikurse shprehen shumë nga bashkëkohësit e tij ai i shërbeu shtetit me dinjitet dhe profesionalizëm prandaj dhe meritoi vlerësimet më të larta duke ngelur shembull frymëzimi se si duhet të punojnë brezat e sotëm të policisë për të qenë garant të rendit dhe sigurisë publike. Vlerësimet e punës të çdo viti i ka pasur shumë të mira, inteligjent, me zell për studime, i përkushtuar në detyrë, me marrëdhënie të mira dhe reciproke, me rezultate të larta dhe cilësore në çdo detyrë ku ka shërbyer, i papajtueshëm me thyerjet e disiplinës, njeri dinamik, njohës i mirë i rregulloreve i akteve ligjore, zbatues i përpiktë i tyre, praktik në zgjidhjen e problemeve, organizator dhe drejtues i aftë, metodist i zoti, kontrollues dhe udhëheqës me shembullin personal, i etur për dije e kulturë, këmbëngulës deri në fund për zgjidhjen e ankesave të qytetarëve, i përpiktë dhe aktivist në problemet e ndryshme, njohës i thellë i shërbimeve të policisë, kërkues ndaj vartësve, i thjeshtë dhe i dashur, njerëzor me vartësit. Prandaj edhe gëzonte respekt të gjithanshëm nga trupa policore shqiptare.

Kontributi dhe vlerësimet

Gjatë karrierës së tij, Kaçi u dekorua me urdhra e medalje të shumta: “Kujtimi”, “Trimëria”, “Çlirimi”, “Shërbimi Ushtarak”, “Skënderbeu” etj. U vlerësua si drejtues i përpiktë, organizator i aftë, kërkues ndaj vartësve por gjithashtu i thjeshtë e njerëzor.

Ai botoi edhe një sërë librash me karakter historik e profesional, ndër to:

Krijimi i organeve të ruajtjes së rendit gjatë LANÇ-it, Zbulimi, parandalimi i krimeve dhe roli i qytetarit, Për dunavatasit, si dhe botime për Policinë e Shtetit.

Emigrimi dhe largimi nga jeta

Pas viteve ’90, Kasëm Kaçi jetoi për një kohë në SHBA, por mbeti i lidhur shpirtërisht me atdheun. U nda nga jeta më 29 janar 2022, në moshën 95-vjeçare, duke lënë pas një emër që kujtohet me respekt nga brezat e policisë dhe bashkëkohësit.

Në një botë që përcaktohet gjithnjë e më shumë nga kërcënimet e padukshme dhe lufta hibride, Evropa po tërheq një vijë të re në qiell. Njoftimi i Bashkimit Evropian për një “mur dronësh” përgjatë krahut të saj lindor shënon një ndryshim dramatik në mënyrën se si kontinenti mbrohet - jo vetëm nga inkursionet tradicionale ushtarake, por edhe nga kërcënimi i heshtur dhe pezull i mjeteve ajrore pa pilot. Kjo iniciativë, e lindur nga urgjenca dhe e formësuar nga inovacioni, mund të ripërcaktojë vetë arkitekturën e sigurisë evropiane.

Një thirrje zgjimi nga qielli

Muri i dronëve nuk u konceptua në një vakum. Është një përgjigje e drejtpërdrejtë ndaj një serie shkeljesh alarmante të hapësirës ajrore që kanë tronditur shtetet anëtare të BE-së në javët e fundit. Nga 19 dronë rusë që shkelin qiellin polak te avionët MiG-31 që hyjnë në hapësirën ajrore të Estonisë dhe pamjet misterioze të dronëve që mbyllin aeroportet në Danimarkë dhe Suedi, mesazhi është i qartë: Hapësira ajrore e Evropës është e cenueshme dhe kundërshtarët po testojnë kufijtë e saj.

Këto inkursione kanë nxjerrë në pah një realitet shqetësues - shumë vende të BE-së nuk kanë infrastrukturën për të zbuluar dhe neutralizuar në mënyrë efektive dronët me kosto të ulët. Polonia, për shembull, përdori raketa multi-miliona eurosh ndaj dronëve me vlerë vetëm mijëra. Danimarka pranoi se nuk ka sistem mbrojtës ajror me bazë tokësore. Mekanizmat tradicionalë të mbrojtjes së kontinentit, të ndërtuar për kërcënimet e epokës së Luftës së Ftohtë, nuk janë të pajisur mirë për natyrën e shkathët dhe të decentralizuar të luftës me dronë.

Këto inkursione kanë ekspozuar një realitet shqetësues - shumë vende të BE-së nuk kanë infrastrukturën për të zbuluar dhe neutralizuar në mënyrë efektive dronët me kosto të ulët. Polonia, për shembull, përdori raketa multi-milionëshe ndaj dronëve me vlerë vetëm mijëra. Danimarka pranoi se nuk ka sistem mbrojtës ajror me bazë tokësore. Mekanizmat tradicionalë të mbrojtjes së kontinentit, të ndërtuar për kërcënimet e epokës së Luftës së Ftohtë, nuk janë të pajisur mirë për natyrën e shkathët dhe të decentralizuar të luftës me dron.

Muri i dronëve, vizioni dhe strategjia

Hyni në murin e dronëve - një sistem mbrojtës i guximshëm dhe shumë-shtresor i projektuar për të “zbuluar dhe shkatërruar” dronët armiqësorë para se të mund të shkaktojnë kaos. E udhëhequr nga dhjetë shtete anëtare të BE-së, përfshirë Finlandën, Poloninë dhe Rumaninë, dhe e mbështetur nga Komisioni Evropian, iniciativa është pjesë e një strategjie më të gjerë të njohur si “Vëzhgimi i Krahut Lindor”, e cila përfshin gjithashtu mbrojtje tokësore dhe detare.

Arkitektura e murit do të mbështetet në: Radarë dhe sensorë akustikë për të zbuluar dronët që vijnë; Ndërhyrës sinjalesh dhe interceptorë për të ndërprerë dhe neutralizuar kërcënimet; Artileri tradicionale për shkatërrim fizik kur është e nevojshme.

Prioriteti i menjëhershëm është zbulimi, por qëllimi afatgjatë është një ekosistem mbrojtës plotësisht i integruar - një ekosistem që mund t'i përgjigjet shpejt dhe me kosto efektive kërcënimeve ajrore. BE synon të zhvillojë një plan veprimi brenda një viti, duke punuar ngushtë me ekspertë të industrisë dhe partnerë të mbrojtjes si Ukraina, i cili sjell përvojë të paçmuar në fushën e betejës dhe aftësi prodhimi dronësh.

Roli i Ukrainës: Nga fusha e betejës në plan

Pjesëmarrja e Ukrainës në projektin e murit të dronëve është strategjike dhe simbolike. Me një kapacitet të vlerësuar për të prodhuar katër milionë dronë në vit dhe ekspertizë të fituar me mund nga lufta e saj me Rusinë, Ukraina është gati të bëhet një gur themeli i mbrojtjes ajrore të Evropës. Njoftimi i fundit i Presidentit Volodymyr Zelenskyy për heqjen e kufizimeve në eksportet e armëve sinjalizon një fazë të re në diplomacinë mbrojtëse të Ukrainës - një fazë ku ajo kalon nga marrësi në kontribuues.

Mburoja qiellore e Evropës: Ngritja e Murit të Dronëve

“Muri i dronëve do të krijojë një ekosistem thelbësisht të ri mbrojtës në Evropë, pjesë e të cilit Ukraina është gati të jetë”, tha ministri i Mbrojtjes i Ukrainës Denys Shmyhal. Ky partneritet jo vetëm që forcon aftësitë e BE-së, por edhe thëllon lidhjen e saj gjeopolitike me Ukrainën, duke i dërguar një mesazh të qartë Moskës.

NATO dhe BE: Një epokë e re bashkëpunimi?

Historikisht, ambiciet e BE-së për një politikë të unifikuar mbrojtëse janë kufizuar nga dominimi i NATO-s në çështjet ushtarake. Por urgjenca e kërcënimeve me dronë dhe agresioni i Rusisë kanë ndryshuar ekuilibrin. NATO mori pjesë në bisedimet për murin e dronëve si vëzhguese dhe përputhshmëria midis sistemeve të BE-së dhe NATO-s është tani një shqetësim qendror.

Kjo konvergencë mund të paralajmërojë një epokë të re të bashkëpunimit transatlantik të mbrojtjes - një epokë ku BE merr një rol më proaktiv në sigurimin e kufijve të saj, ndërsa ende përputhet me kornizën strategjike të NATO-s. Muri i dronëve mund të bëhet një projekt kryesor në shtytjen më të gjerë të mbrojtjes së BE-së, së bashku me iniciativa si Gatishmëria 2030, e cila përfshin 150 miliardë euro kredi me interes të ulët për modernizimin ushtarak.

Rruga Përpara: Sfidat dhe Mundësitë

Pavarësisht premtimit të tij, muri i dronëve përballet me pengesa të konsiderueshme. Komplexiteti teknik: Integrimi i sistemeve të ndryshme në shumë vende nuk është një detyrë e vogël; Boshllëqet financiare: Identifikimi dhe financimi i aseteve të nevojshme do të kërkojë vullnet të qëndrueshëm politik; Konsiderata etike: Ndërsa aftësitë e mbikëqyrjes dhe përgjimit rriten, rriten edhe shqetësimet në lidhje me privatësinë dhe liritë civile.

Megjithatë, shpërblimet e mundshme janë të jashtëzakonshme. Një mur i suksesshëm kundër dronëve jo vetëm që do të dekurajonte kundërshtarët, por edhe do të katalizonte inovacionin në hapësirën ajrore, sigurinë kibernetike dhe inteligjencën artificiale. Ai mund ta transformonte Evropën nga një mbrojtëse

reaktive në një arkitekt proaktiv të normave globale të sigurisë.

Muri kundër dronëve i BE-së është më shumë sesa një projekt mbrojtës - është një deklaratë qëllimi. Ai pasqyron një kontinent që zgjohet ndaj realiteteve të luftës moderne dhe zgjedh të veprojë me vendosmëri. Në qiellin mbi Evropë, po vizatohet një kufi i ri - jo me tela me gjemba ose beton, por me sensorë, algoritme dhe vendosmëri.

Ndërsa bota shikon, një gjë është e sigurt: e ardhmja e sigurisë evropiane do të formësohet jo vetëm nga ajo që fluturon sipër, por nga shpejtësia dhe zgjuarsia e reagimit të Evropës.

Në konstelacionin e inovatorëve globalë të teknologjisë, pak yje shkëlqejnë aq fort - ose aq qëllimisht - sa Mira Murati. Inxhinierja dhe vizionarja e AI-së me origjinë shqiptare, e njohur më së miri për leadershipin e saj në OpenAI, ka tërhequr përsëri vëmendjen e botës. Këtë herë, ajo nuk po ndërton vetëm mjete - ajo po ndërton një lëvizje. Ndërmarrja e saj e re, Thinking Machines Lab, dhe produkti i saj kryesor, “Tinker”, janë gati të ripërcaktojnë se si inteligjenca artificiale zhvillohet, vendoset dhe demokratizohet.

Nga OpenAI në mundësi të hapura

Udhëtimi i Muratit nga korridoret e OpenAI në krye të Thinking Machines është më shumë sesa një kthesë karriere - është një ndryshim filozofik. Në OpenAI, ajo ndihmoi në drejtimin e zhvillimit të ChatGPT dhe DALL•E, mjete që sollën IA-në gjeneruese në rrjedhën kryesore. Por, ndërsa industria u bë më e errët dhe e centralizuar, Murati u bë më e zëshme për nevojën për transparencë, aksesueshmëri dhe administrim etik.

Thinking Machines Lab, i themeluar në fillim të vitit 2025, është përgjigjja e saj ndaj kësaj thirrjeje. I strukturuar si një korporatë për përfitim publik, laboratorit është i përkushtuar ndaj kërimit të hapur, zhvillimit bashkëpunues dhe inovacionit të përgjegjshëm. Misioni i tij është i qartë: të fuqizojë zhvilluesit, studiuesit dhe institucionet për të ndërtuar sisteme IA që pasqyrojnë vlerat njerëzore - jo vetëm interesat e korporatave.

“Tinker”: Një fushë lojërash për ndërtuesit e AI-së

Në zemër të këtij misioni është “Tinker”, një API e bazuar në “Python” që thjeshton rregullimin e imët të modeleve të mëdha gjuhësore (LLM). “Tinker” është projektuar për fleksibilitet, duke u lejuar përdoruesve të modifikojnë tubacionet e trajnimit, funksionet e humbjes dhe strategjitë e të mësuarit përforcues me mbingarkesë minimale të infrastrukturës. Ai mbështet një gamë të gjerë modelesh me peshë të hapur, duke përfshirë arkitekturat e përparuara të Përzierjes së Ekspertëve si Qwen-235B-A22B.

Ajo që e bën “Tinker” revolucionar nuk është vetëm aftësia e tij teknike - është filozofia e tij. Ndryshe nga platformat pronësore që i bllokojnë përdoruesit në rrjedha pune të ngurta, “Tinker” fton eksperimentimin. Është një sandbox për ndërtuesit e AI-së, ku idetë mund të testohen, rafinohen dhe ndahen. Platforma përdor LoRA (Low-Rank Adaptim) për të ulur kostot e harduerit dhe për të mundësuar ndarjen bashkëpunuese të llogaritjes, duke e bërë zhvillimin e AI-së me performancë të lartë më të përballueshëm dhe të shkallëzueshëm.

Tashmë në beta private, “Tinker” po përdoret nga institucione të nivelit të lartë si Stanford, Princeton, Berkeley dhe Redwood Research. Aplikimet variojnë nga vërtetimi formal i teoremave dhe arsyetimi kimik deri te mësimi përforcues me shumë agjentë dhe sistemet autonome. Shkurt, “Tinker” nuk është vetëm një mjet - është një katalizator.

Momenti i Shqipërisë: Nga Marzhet në Momentum

Për Shqipërinë, kapitulli i ri i Muratit është thellësisht simbolik. Në një vend që shpesh anashkalohet në bisedat globale të teknologjisë, suksemi i saj ofron një dritë mundësie. Por Murati nuk është e kënaqur me simbolikën - ajo po ndërmerr veprime. Thinking Machines ka njoftuar plane për të bashkëpunuar me universitetet, qendrat kërkimore dhe agjencitë qeveritare shqiptare për të nxitur talentin dhe infrastrukturën lokale.

Kjo iniciativë mund të jetë transformuese. Imagjinoni Tiranën si një qendër rajonale të AI-së, ku studentët dhe studiuesit punojnë në teknologjitë e përparuara së bashku me ekspertë globalë. Vizioni

“Tinker” i Mira Muratit: Porta e Shqipërisë drejt Inovacionit Global

i Muratit përfshin programe trajnimi, bursa studimi dhe burime me qasje të hapur të përshtatura për kontekstin shqiptar. Është një bast i guximshëm për një vend me potencial të pashfrytëzuar - dhe një mesazh i fuqishëm për botën: inovacioni nuk njeh kufij.

Etika, Hapja dhe e Ardhmja e AI-së

Në një epokë ku AI-ja festohet dhe frikësohet njëkohësisht, qasja e Muratit dallohet. Thinking Machines është e përkushtuar për të publikuar hulumtimet e saj, për të hapur burimet e mjeteve të saj dhe për t'u angazhuar me komunitetin e gjerë shkencor. Kjo transparencë nuk është vetëm një zgjedhje teknike - është një zgjedhje morale.

Murati ka kohë që mbështet zhvillimin etik të AI-së, duke theksuar rëndësinë e sigurisë, harmonisë dhe mbikëqyrjes njerëzore. “Tinker” pasqyron këto vlera, duke ofruar mjete të integruara për interpretueshmëri, zbutjen e paragjyqimeve dhe auditimin e performancës. Është një platformë që nuk pyet vetëm se çfarë mund të bëjë AI-ja - pyet se çfarë duhet të bëjë AI-ja.

Zëra nga terreni

Dr. Elena Marku, një studiuese e të mësuarit automatik në Universitetin e Tiranës, e quan “Tinker” një ndryshim loje për akademinë shqiptare. Ajo shton, “Për herë të parë, ne kemi qasje në mjete që rivalizojnë ato të përdorura në MIT ose Stanford. Mira Murati po na jep një vend në tryezë”.

Ndërkohë, Arber Dervishi, një student në shkencë kompjuterike, thotë: “Mira Murati është modeli ynë. Ajo dëshmon se shqiptarët mund të udhëheqin inovacionin global. “Tinker” është më shumë sesa softuer - është frymëzim”.

Çfarë vjen më pas?

Ndërsa “Tinker” lëviz drejt publikimit, entuziazmi është i prekshëm. Thinking Machines planifikon të zgjerojë ofertat e saj, duke përfshirë mbështetjen për modelet multimodale, inferencën në kohë reale dhe trajnimin e decentralizuar. Laboratori po eksploron gjithashtu partneritete me OJQ-të, startup-et dhe qeveritë për të aplikuar AI-në në sfidat globale urgjente - nga modelimi i klimës deri te qasja në arsim.

Për Muratin, udhëtimi sapo ka filluar. “AI-ja duhet të jetë një mjet për fuqizim”, tha ajo në një intervistë të kohëve të fundit. “Ajo duhet të pasqyrojë diversitetin, kreativitetin dhe vlerat e njerëzve që e ndërtojnë atë. Kjo është ajo për të cilën bëhet fjalë në ‘Tinker’”.

Historia e Mira Muratit është një histori shkëlqimi, guximi dhe bindjeje. Me “Tinker”, ajo nuk po ndërton vetëm AI më të mirë - ajo po ndërton një të ardhme më të mirë. Dhe për Shqipërinë, leadershipi i saj është një kujtesë se madhështia mund të lindë nga kudo.

Në një botë të etur për inovacion etik, Murati ofron një përzierje të rrallë të gjenialitetit teknik dhe qartësisë morale. “Tinker” është kryevepra e saj e fundit - dhe është vetëm fillimi.

MINISTRIA E MBROJTJES

NJOFTIM

QENDRA E PERSONEL REKRUTIMIT DO TË REKRUTOJË KANDIDATË PËR
STUDIME NË AKADEMITË USHTARAKE TË SHTETEVE TË BASHKUARA TË
AMERIKËS, 2 (DY) TË DREJTA STUDIUM SI MË POSHTË VIJON:

AKADEMIA USHTARAKE DETARE, 1 (NJË) KUOTË

AKADEMIA USHTARAKE E FORCAVE AJRORE, 1 (NJË) KUOTË

AFATI KOHOR PËR DORËZIMIN E DOKUMENTACIONIT PRANË QENDRËS SË PERSONEL REKRUTIMIT
ËSHTË DERI MË 14 NËNTOR 2025.

PËR MË SHUMË INFORMACION KLIKONI NË LINKUN: <https://shorturl.at/T3LZE>